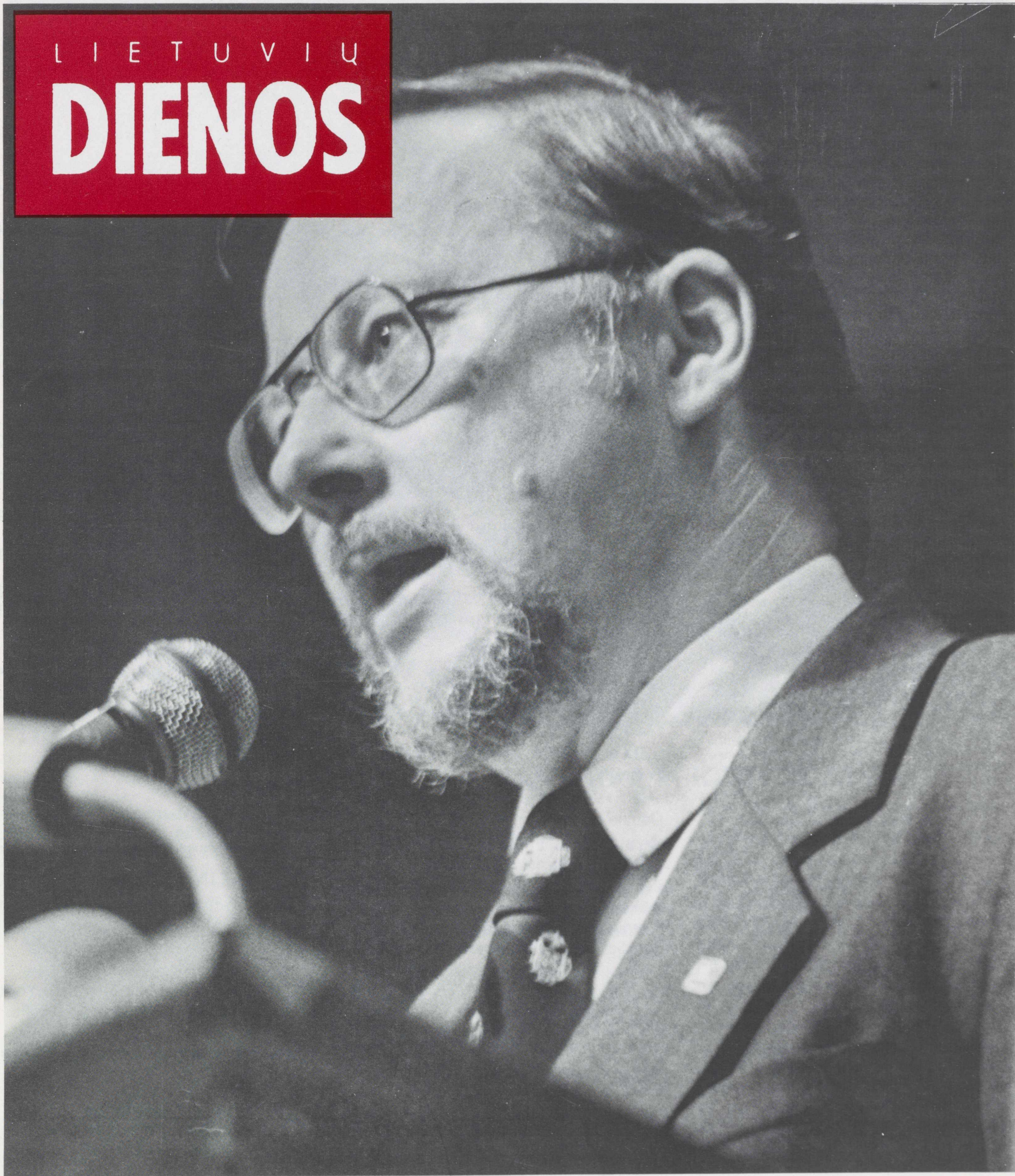

L I E T U V I U

DIENOS

PROF. VYTAUTAS LANDSBERGIS, L.P.S. PIRMININKAS

LITHUANIAN DAYS
SEPTEMBER 1989

1989 M. RUGSĖJO MĖN.

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029
Telefonas: (213)664-2919

1989, RUGSĖJIS Nr. 7 (397)
SEPTEMBER, 1989 No. 7 (397)

Eina XXXIX metai Volume XXXIX

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.
"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
Valerija Baltušienė ir Redakcinė kolegija

Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slaptyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpjūčio mėn.
Published monthly, except July and August

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 20.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 50.00

FRONT COVER

PROF. VYTAUTAS LANDSBERGIS

Musicologist Vytautas Landsbergis was born on Oct. 18, 1932 in Kaunas. He graduated from the Vilnius Conservatory in 1955, having studied piano with A. Dvarionienė. He is a professor at the Vilnius Conservatory and teaches late 19th Century and early 20th Century Lithuanian music. He has arranged the publication of the musical works of many Lithuanian composers, and has written the screenplay for the film "M. K. Čiurlionis — Thoughts, Paintings, and Music."

He is the author of: "Česlovas Sasnauskas. Bibliography," 1980, "Česlovas Sasnauskas' life and works," 1980, "Čiurlionis' works," 1975, "Čiurlionis' Art," 1976, "Spring Sonata," 1965, "Letters to Sofia," 1973, "Wreath for Čiurlionis," 1980, "Lithuanian folk-theatre," 1982.

In 1975 he won a government award.

"LIETUVIŲ DIENŲ"

žurnalo pikniko, įvykusio rugsėjo 3 d. Los Angeles Šv. Kazimiero parapijoje, loterijos laimingieji:

I-ma premija — Bronie Vingis, Greenfield, Indiana.

II-a kun. A. Babonas, Detroit, Michigan.

III-a Algirdas Čepulis, Philadelphia, Pennsylvania.

Kiti laimėtojai: Jonas ir Anelė Gumbelevičiai (Oregon), Edvardas Žiaušys (New York), kun. A. Babonas (Michigan), dr. Juozas Skrinksa (Ohio), A. ir V. Pažiūros (Kalifornija), ir kun. J. J. Grabys (New York).

Visiems jų laimikiai bus tučtuojau išsiųsti.

Visiems pirkusiems laimėjimų bilietus, tuo pačiu parėmusiems žurnalą, nuoširdus, lietuviškas AČIŪ!

Leidėjas ir Redakcija

GAUTA PAMINĖTI:

Dr. Jurgio Gimbuto **Jonas Šimoliūnas monografija**, 229 psl., kaina nepažymėta. Išleido Lietuvos Šaulių sąjunga trentyje, 1988 m. Čikagoje.

Broniaus Povilaičio **Lietuvos žemės ūkis 1918-1940**. Išleido dr. Br. Povilaičio knygos leidimo fondas. Toronto, 1988.

Leonardo Šimučio **"Ilgesio valandėlės"**, eilėraščiai. 227 psl. Išleido Leonardas J. ir Zita Šimučiai (vyriausias sūnus ir marti). Kaina 10 dol.

TURINYS/CONTENTS LIETUVIŠKOJI DALIS

<i>Vidmantė Jasukaitytė</i>	
Mes taip laukėme poeto.....	3
Spaudoj ir gyvenime.....	4
<i>Ignas Medziukas</i>	
Prof. Vytauto Landsbergio vizitas JAV.....	5
<i>Adolfas Markelis</i>	
Savi žmonės.....	8
<i>Kotryna Grigaitytė</i>	
Poezija: Trys seserys ir Sugrįžimas...	9
A. R.	
Inž. J. Šimoliūno prisiminimas.....	10
Naujos knygos.....	10
<i>Valerija Baltušienė</i>	
Tauta pasitinka ilgai lauktą Poetą.....	11

ENGLISH SECTION

Prof. Vytautas Landsbergis.....	2
<i>Liudas Dovydenas</i>	
Petras.....	17
<i>Vytautas J. Šliūpas</i>	
Lithuania — 9 months later.....	19
Anti-soviet Guerilla Resistance in Postwar Period Justified.....	21
Second Catholic Seminary to open in Lithuania.....	22
Lithuanian Radio Programs.....	23

VIRŠELIS

Prof. V. Landsbergio nuotrauka — Vytauto Maželio.

FRONT COVER

Prof. V. Landsbergis, photo by — Vytautas Maželis.

UŽPAKALINIS VIRŠELIS

Jachta "Lietuva" plaukia į New Yorko uostą. Vyt. Maželio nuotrauka.

BACK COVER

Yacht "Lietuva" sailing into New York harbor. Photo by— Vytautas Maželis.

Genrikas Songinas **Vilniaus krašto legendos**. Išleido Linas Raslavičius, 1988. 128 psl. Aplankas ir vinjetės dail. Ramintos Lapšienės. Kaina — 8 dol.

Juozas Urbšys **ATSIMINIMAI**, 164 psl. Redagavo Pilypas Narutis. Tautos Fondo leidinys, 1988 m. Kaina, plastikiniai viršeliai, — 7 dol.

Juozo Urbšio, paskutinio nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministro, atsiminimai, rašyti pavergtoje Lietuvoje, per pagrindinius šaltinius pasiekė laisvą pasaulį 1988 m. balandžio mėn.

Pokalbis prie Vilniaus viešbučio "Lietuva", susitikus su jaunais kolegomis rašytojais. Iš kairės: poetas Jonas Juškaitis, poetas H. Čigriejus, literatas K. Nastopka, beletristė Vidmantė Jasukaitytė, vaikų poezijos kūrėjas M. Vainilaitis, poetas Jonas Strielkūnas.

Meeting with young writers at hotel "Lietuva" in Vilnius. From left: poet Jonas Juškaitis, poet H. Čigriejus, writer K. Nastopka, writer Vidmantė Jasukaitytė, writer of children's poems M. Vainilaitis, and poet Jonas Strielkūnas.

Photo by —Algimantas Žižiūnas

MES TAIP LAUKĖME POETO...

Bernardas Brazdžionis. **"Poezijos pilnatis"**. Stora, tamsiai žalia knyga su auksinėmis raidėmis ant viršelio. Auksinis gėlių ir žolynų vainikas. Kai prieš daugelį metų pirmą kartą laikiau Bernardo Brazdžionio "Poezijos pilnatį" rankose, neišsivaizdavau, jog kada nors teks pažinti poetą asmeniškai ir tuo labiau prisidėti, kad ši iškentėta, kupina meilės Dievui ir žmogui, viso gyvenimo Poeto eilėraščių rinktinė pasiektų mūsų tėvynės žmones. Leidžiant knygą, reikėjo nugalėti keliolika sunkumų, kurių pats didžiausias popieriaus trūkumas. ... O norėjosi, kad Poetas, kuris šiandien išlipo iš lėktuvo Vilniaus aerouoste pamatytų ir savo eilėraščių rinktinę. Tai menkas atsilyginimas Poetui už tuos gėdingus metus, kada kratų metu pernelyg uolūs pareigūnai, ieškantys draudžiamos religinės literatūros, konfiskavo ir jo "Per pasaulį keliauja žmogus".

Šiandien, kada Tėvynėje sulaukėme 83 metus einančio Poeto, kai galime skaityti ir džiaugtis jo patriotišku, inteligentišku, kupinu skausmo dėl Tėvynės likimo žodžiu, lieka tik padėkoti

Apvaizdai, kad išvedė jį iš kadaisė Menui, Laisvei, Gėriui, Tiesai pavojingų istorijos verpetų, kurie vargiai būtų išsaugoję Lietuvai ir Poetą ir tokią gausią jo kūrybą, o dabar parveda į atgimstančią Lietuvą ir atiduoda mūsų meilei, pagarbai ir dėkingumui.

Rašant apie susitikimą su Bernardu Brazdžioniu Los Andželo mieste, reikėtų didesnės apimties publikacijos. Apie jo kūrybą bus kalbama ir rašoma taip pat daug. Dar esame, kurie jo nepamiršo, kurie nešiojasi jo eilėraščius, išmoke mintinai nuo jaunystės. Tikiu, kad ir jaunimą, kuris Poeto nepažįsta, pritrauks ir pavers jo poezija savo žmogiškumu, Tėvynės meile, dideliu, plačiu pasaulio ir žmogaus suvokimo diapazonu. (Mes nesame pratę prie poezijos, kurioje Dievas ir reiškia Dievą, o ne metaforą ar įvaizdį). Esu tikra, kad Tėvynė neapvils Poeto, jis pajus čia ir meilę, ir pagarbą...

*Vidmantė Jasukaitytė
("Mes taip laukėme... taip skaudžiai,
mintinai..." "Vakarinės naujienos")*

OKUPOOTOS LIETUVOS IR LAISVOJO PASAULIO LIETUVIŲ VEIKĖJŲ SUSITIKIMAS

Dr. Kazys Bobelis, VLIKo pirmininkas, rugpjūčio 10-tą dieną 1989-tais metais sugrįžo iš Europos kur dalyvavo Gotlando saloje, Katthamarsvik miestelyje, įvykusioje XXXVI-oje Europos Lietuvių Studijų Savaitėje. Dr. Bobelis skaitė paskaitą apie išeivijos lietuvių politinę veiklą, jos uždavinius bei atsiekimus ir apie koordinaciją bendros pasaulio lietuvių ir okupuotos Lietuvos lietuvių veiklos siekiant Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Prof. Vytautas Landsbergis, LP Sąjūdžio pirmininkas, kalbėjo apie Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio tikslus, atsiekimus ir ryšius su TSLR deputatais, vyriausybe bei Lietuvos komunistų partija. Akademikas A. Buračas, LP Sąjūdžio Tarybos narys, diskutavo ekonominius, ekologinius, socialinius ir kultūrinius pasireiškimus okupuotoje Lietuvoje ir jų reikšmę laisvinimo darbe. Teisininkas Kazys Motieka, LP Sąjūdžio Tarybos narys, nagrinėjo galimybes praveisti konstitucinius pakeitimus pakelyje į Lietuvos valstybinį, teisinį savarankiškumą. Irena Lukoševičienė, PLB-nės Valdybos vicepirmininkė, pristatė išeivijos lietuvių kūrinius ir lituanistinius švietimo užsimojimus ir atsiekimus išskeldama didingą pasaulio lietuvių šokių ir dainų švenčių reikšmę lietuvių išlaikime. Justas Paleckis, LKP ideologijos skyriaus vedėjas, aiškino apie demokratiją Lietuvos komunistų partijoje ir jos norą isijungti į Lietuvos nepriklausomybės atstatymo darbą. Pripažino didelius sunkumus iš konservatyvojo partijos bloko. Ilgametis okupuotos Lietuvos pagrindinio veikėjas, kankintas daugelį metų kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose, Antanas Terleckas, Lietuvos Laisvės Lygos pirmininkas, ilgoje kalboje pristatė Lietuvos Nepriklausomybės Sąjungos (apjungusios okupuotos Lietuvos politinius, visuomeninius ir ideologinius judėjimus) programą ir darbus Lietuvos laisvės kovoje, bei sutinkamas kliūtis. Visų pranešimai buvo labai plačiai ir išsamiai išdiskutuoti. Iškilę daugybė įvairiausių pasisakymų ir minčių nagrinėjimų, vedančių į teigiamą Lietuvos laisvinimo koncepcijos supratimą. Kalbėtojai aiškiai parodė didelį taktą ir toleranciją pristatydami savo pranešimus ir pasiūlymus vieningai veiklai Lietuvos nepriklausomybės darbe. Aiškiai jautėsi vieningumo ir bendro darbo ieškojimo dvasia. Išvadoje, pirmą kartą Lietuvos laisvės kovos istorijoje buvo priimtas komunikatas, pasirašytas pagrindinių okupuotos Lietuvos ir laisvojo pasaulio organizacijų vadovų, siekiantis pilnos Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Taip pat konferencijoje buvo ir daugiau kitų, nepolitinių pranešimų.

(ELTA)

ĮKURTAS LIETUVOS JAUNIMO AKTYVISTŲ FRONTAS

Įkurtas Lietuvos jaunimo aktyvistų frontas, kurį sudaro:

Lietuvių tautininkų jaunimo sąjunga — Jaunoji Lietuva,

Lietuvos Helsinkio grupės jaunimo skyrius, Lietuvos Laisvės Lygos akademinis jaunimo skyrius,

Krikščionių Demokratų sąjungos akademinis jaunimo skyrius,

Studentų korporacija Neo-Lithuania.

(ELTA)

“Jaunoji Lietuva” kritikuoja Sąjūdžio jaunimo koordinacinę tarybą.

Lietuvių tautininkų jaunimo sąjunga — **Jaunoji Lietuva**, pareiškia, kad bendradarbiavimas su Jaunimo koordinacine taryba ešančia prie Sąjūdžio, siekiant pagrindinio lietuvių tautos tikslo — nepriklausomybės, yra neįmanomas, nes Jaunimo koordinacinė taryba oficialiai neatsiskiria nuo Komjaunimo ir tuo sunkina visą darbą.

Pareiškimas VLIKui

Kaunas, 1989 rugpjūčio 4 d.

Lietuvių tautininkų jaunimo sąjunga

Jaunoji Lietuva

SUTARTYS SU AUSTRIJA IR SUOMIJA — PAVYZDYS PABALTIO NEPRIKLIAUSOMYBEI

Žurnalistas ir Hoover'io Instituto narys **Arnold Beichman** geg. 23 d. dienraščio **The Washington Times** skiltyse apsiūlė Gorbačioviui procedūrą nepriklausomybei Pabaltijo tautoms sugražinti.

“Kaip sovietai gali pateisinti nuolatine Pabaltijo valstybių okupaciją 50-čiai metų praėjus po Hitlerio-Stalino pakto pasirašymo?” klausia Beichman. Nors sovietų komentatoriai tvirtina, kad “Brežnevo Doktrina” jau nebeegzistuoja, Gorbačiovas, atrodo, ją patvirtina, teisindamas Pabaltijo valstybių okupaciją. 1987-tais metais jis kalbėjo apie rusų “karius-išlaisvintojus”, kurie padėjo pabaltiečiams apginti savo žemę ir garantavo “laisvę ir demokratiją darbo žmonėms”. Beichman ironiškai priduria, kad pabaltiečiai nedėkingi savo rusams “kariams-išlaisvintojams”, nes nori patys tvarkytis be gigantiško kaimyno pagalbos.

Beichman tvirtina, kad jei Gorbačiovas ir sovietų Politbiuras panorės kompromiso, jie gali patenkinti baltų siekius. Yra modeliai, kuriais gorbačiovas gali pasinaudoti: 1955 m. Khruščiovo pasirašyta sutartis su D. Britanija, Prancūzija bei JAV dėl visų svetimų armijų atitraukimo iš Austrijos ir 1948 m. SSRS-os ir Suomijos sutartis. Abi sutartys buvo sėkmingos — Austrija ir Suomija yra nepriklausomos ir demokratiškos valstybės, kurios laikosi “neutralios” užsienio politikos. Beichman klausia, kodėl Maskva negalėtų pasirašyti panašių sutarčių su Pabaltijo šalimis? “Jos galėtų atgauti savo nepriklausomybę ir elgtis kaip Austrija su Suomija, nesudarydamos karinės grėsmės Sovietų Sąjungai”.

ELTA

KREIPIMASIS Į VISUS MŪSŲ IŠEIVIJOS LIETUVIUS

Lietuvoje atliekamas labai svarbus darbas. Speciali komisija, veikianti prie Lietuvos Mokslų Akademijos, renka duomenis apie Sibiro tremtyje, kalėjimuose ir lageriuose be kaltės atsidūrusius Lietuvos gyventojus ir apie tuos, kurie tame genocido pragare mirė arba buvo nužudyti.

Komisija iš įvairių Lietuvos vietų jau gavo dešimtis tūkstančių laiškų, kurių visuma tiesiog stulbina savo unikalumu. pavieniai laišškai gaunami ir iš Amerikos bei Kanados. Visa tai yra neįkainuojamas turtas Lietuvos okupacijos istorijai ir mūsų tautos kankinių atminimo įamžinimui.

Renkami duomenys ir apie tų nusikaltimų vykdytojus. Sudarytoji vyriausybė komisija tiems nusikaltimams tirti jau išskėlė eilę baudžiamųjų bylų.

Ar mes galime pasilikti abejingi tokiam svarbiame reikale? Išeivijoje nėra nei vieno lietuvių, kuris savo turimomis žiniomis negalėtų praturtinti ši mūsų tautos tragiškos lemties archyvą. Pagaliau, padaryti įrašą į tuos Lietuvos istorijos puslapius yra kiekvieno mūsų pareiga, nes ten “liaudies priešais” buvo laikomi ir tie, kurių gimines ir draugus karo sūkuriai nubloškė į Vakarus.

Visi kviečiami susikaupti ir atsakyti į sekančius anketos klausimus apie jums žinomas okupacijos ir teroro aukas:

1. Pavardė, vardas, tėvo vardas.
2. Gimimo metai ir vieta.
3. Socialinė padėtis iki trėmimo, arešto.
4. Iš kur ištremtas? Kur suimtas?
5. Kada ištremtas, suimtas?
6. Ištėmimo, įkalinimo vietos.
7. Ar palaikė ryšius su Lietuva?
8. Kada į Lietuvą sugrįžo ir iš kur?
9. Ar buvo trugdymų sugrįžimui, darbo ir buto gavimui?
10. Mirimo data ir vieta.
11. Jeigu reabilituotas, tai kada?
12. Kitos žinios, kurias norėtumėte pateikti.

Anketiniai duomenys kiekvienam asmeniui užpildomi atskirai. Nurodykite ir savo adresą.

Laiškus su atsakymais į šios anketos klausimus siųskite sekančiais adresais: Dr. Mečys Laurinkus, MA Sociologijos ir teisės institutas, 232600 Vilnius, Mičiurino gt. 1/46.

Dr. V. Skuodis, Lithuanian Research and Studies Center, 56th Street and Claremont Ave, Chicago, IL 60636.

Siųsdami laiškus į Lietuvą, jų kopijas atsiųskite ir į Lituanistikos tyrimų ir studijų centrą.

Šiame svarbiame reikale kviečiami parodyti pavyzdį Pasaulio Lietuvių Bendruomenės bei jos kraštų valdybos ir įvairios kitos išeivijos lietuvių organizacijos.

Vytautas Skuodis

LTSC mokslinis bendradarbis

PROF. VYTAUTO LANDSBERGIO

LPS TARYBOS PIRMININKO

VIZITAS JAV

LPS Tarybos pirmininkas ir Lietuvos liaudies deputatas Maskvoje prof. Vytautas Landsbergis su žmona Gražina Ručyte, augusia Sibiro tremtinių šeimoje, LB Krašto valdybos kviečiamas, liepos 2 d. iš Europos atvyko į Washingtoną ir buvo apsistojęs Stasio Lozoraičio, Jr., Lietuvos charge d'affairs rezidencijoje. Čia jam buvo sudarytos sąlygos susitikti su "The Washington Post" vedamųjų redaktoriu ir amerikiečių filmų bendrovės atstovu, su kuriuo svarstė galimybę sukurti filmą apie Lietuvą. Iš Washingtono jis lankė didesnius Amerikos miestus, kuriuose yra skaitlingesni lietuvių telkiniai.

New Yorke

Pirmiausia prof. V. Landsbergis nuskrido į New Yorką, kur yra Jungtinių Tautų būstinė. Jis buvo priimtas miesto burmistro Edward Koch, su kuriuo kalbėjosi, dalyvaujant amerikiečių spaudos korespondentams, apie Sąjūdį ir Lietuvos deputatų veiklą Maskvoje. Pokalbio santrauką "Amerikos Balsas" įvairiomis kalbomis perdavė visam pasauliui. Apie padėtį Lietuvoje jis informavo "New York Times", "Wall Street Journal" redaktorių ir "National Review" korespondentą.

LPS pirmininkas apsilankė Jungtinėse Tautose ir kalbėjosi su D. Britanijos ambasados pirmuoju sekretorium Martin Rave, Vak. Vokietijos ambasados patarėju Rudolf Smidt ir Švedijos ambasadorium Stromholm, kuriems aiškino apie padėtį Lietuvoje ir tautos siekimus. V. Landsbergiui priminus Ribbentropo-

Molotovo pakta, patarėjas R. Smidt pareiškė, kad jo vyriausybė niekad nepripažino šio pakto juridškai galiojančiu ir jį laikanti kriminaliniu aktu.

V. Landsbergiui buvo surengtas priėmimas "Freedom House" patalpose, kur dalyvavo akademikai, profsajungų, spaudos ir pabaltiečių atstovai. Daugelis domėjosi Lietuvos gyvenimu ir apie tai norėjo išgirsti. Prof. V. Landsbergis aiškino, kad Lietuva dar nepasiekė politinės nepriklausomybės, tačiau ji turinti dvasinę nepriklausomybę; jis sugretino Lietuvos atgimimą su Laisvės statulos atstatymu Kaune.

V. Landsbergis susitiko su "Helsinki Watch" direktorių taryba. Jo pagerbimo pietuose dalyvavo daugiau kaip dvidešimt įvairių profesijų žymių asmenų. Savo kalboje jis ypatingai atkreipė dėmesį į lietuvių jaunuolių, tarnaujančių sovietų kariuomenėje, persekiojimą, kartu pabrėždamas, kad individo teisės glaudžiai surištos su tautos teisėmis.

Doubleday leidyklos redaktorių Hayward Isham buvo surengęs neformalų Landsbergiams priėmimą Knickerbocker klube, kur dalyvavo daug žymių pramonininkų ir kultūrininkų, norinčių susipažinti su LPS pirmininku ir išgirsti iš jo apie įvykius Pabaltijo kraštuose.

Liepos 6 d. Kultūros Židinyje susirinko keletas šimtų New Yorko ir apylinkių lietuvių išklausti V. Landsbergio pranešimo. Renginys buvo suorganizuotas LB New Yorko apygardos valdybos. Su svečiu supažindinio apyg. valdybos pirm. V. Alksninis. Vytautą ir Gražiną Landsbergius globojo dr. Juozas ir Alina

Kazickai. Jo pasimatymus koordinavo ir į susitikimus lydėjo Jūratė Kazickaitė, dr. Juozas Kazickas, Gintė Damušytė, Juozas Kazlas ir kiti.

Chicagoje

Liepos 8 d. prof. V. Landsbergis vizitavo "Draugo" dienraštį. Susitiko ir pasikalbėjo su vyr. redaktorium kun. Pranu Garšva, MIC, ir kitais darbuotojais.

Vėliau Chicago lietuviai susitiko su prof. V. Landsbergiu Jaunimo Centre. Profesorių ir jo žmoną atlydėjo dr. A. Razma. Iš pradžių svečias kalbėjo nedideliame būreliui spaudos ir visuomenės veikėjų, o vakare didžiojo salėje visiems susirinkusiems. Vadovavo dr. P. V. Kisieliui. Prelegentas, aiškindamas apie Sąjūdžio atsiradimą, sakė, kad Sąjūdis yra fenomenas, nepanašus į politinę partiją ar kitą kokią organizaciją.

Kitą dieną Jaunimo Centre įvyko spaudos konferencija su amerikiečių laikraščių atstovais. Vertėju buvo M. Drunga. Ta proga "Chicago Tribune" ir kituose laikraščiuose buvo straipsnių apie Lietuvą ir Sąjūdį. Tą pačią dieną profesorius buvo nuvykęs į Lietuvių centrą Lemonte, kur kalbėjo pietvakarių apylinkėse gyvenantiems lietuviams. Susitikimą surengė LB Lemonto apylinkė.

Clevelande

Liepos 11 d. prof. V. Landsbergis su žmona, pakviesti Raimondo ir Gražinos Kudukių apsilankė Clevelande. Hopkins tarptautiniam aerouoste juos sutiko LB ir kitų organizacijų atstovai, spauda ir radijo darbuotojai. Tą pačią dieną prof. V. Landsbergi priėmė Clevelando miesto burmistras rotušėje ir įteikė jam auksinį miesto raktą. Kai burmistras George Voinovich, sveikindamas svečią palinkėjo geriausios sėkmės, siekiant ekonominio savarankiškumo, prof. Landsbergis jį tuoju pataisė, pridurdamas "and Independence".

Sąjūdžio pirmininkas aplankė "Plain Dealer" redakciją ir kalbėjosi su redakcijos nariais. Liepos 16 d. "Plain Dealer" laidoje buvo paskelbtas straipsnis "Baltic States seeking legal redress first". Įžanginiam straipsnyje redaktorė Elizabeth Sullivan įdėjo istorinę bei politinę Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų analizę ir davė pokalbio su LPS pirmininku Landsbergiu santrauką.

Su prof. V. Landsbergiu, Los Angeles Šv. Kazimiero par. kieme. Iš k. V. Šeštokas, A. Mažeika, K. Bandzevičius, G. Landsbergienė, prof. V. Landsbergis, A. Nelsienė, B. ir I. Medziukai.

Prof. V. Landsbergis at St. Casimir's parish, Los Angeles, July 16, 1989. From l.: V. Šeštokas, A. Mažeika, K. Bandzevičius, G. Landsbergienė, prof. V. Landsbergis, A. Nelsienė, B. ir I. Medziukas.

Po to Sąjūdžio pirmininkas Dievo Motinos parapijos auditorijoje susitiko su vietos lietuviais ir kalbėjo apie padėtį ir perspektyvas Lietuvoje. Susitikimą organizavo LB Clevelando apyl. valdyba. LPS pirmininko kalbos išklausti buvo susirinkę apie 400 žmonių.

Los Angeles

Los Angeles lietuviai prof. V. Landsbergį ir jo žmoną Gražiną liepos 15 d. sutiko Tarp-tautiniam aerouoste. V. ir G. Landsbergius globojo Angelė ir Romas Nelsai. Liepos 16 d. prof. V. Landsbergis kalbėjo Šv. Kazimiero parap. salėje, kuri vos galėjo sutalpinti susirinkusius išklausti jo kalbos. Su prof. V. Landsbergiu supažindinio JAV LB tarybos prezidiumo ir Vakarų apyg. pirmininkė A. Nelsienė. Šia proga gautas kongresmano Christopher Cox įdomus laiškas, kuriame jis užtikrina prof. Landsbergį, jog jis pritaria Sąjūdžio programai ir pažada lietuvių institucijoms paramą, kad lietuvių tauta vėl galėtų bendrauti kaip suvereni su laisvo pasaulio tautomis.

Po pranešimo organizacijų mecenato dr. Z. Brinkio rezidencijoje buvo prof. Vytauto ir Gražinos Landsbergių pagerbimo pietūs, kuriuose dalyvavo daugiau šimto asmenų. Vakare prof. V. Landsbergis su žmona buvo palydėti į aerouostą, iš kur jie išskrido į Washington tolimesnei misijai.

Los Angeles didieji dienraščiai liepos 17 d. plačiai aprašė Sąjūdžio pirmininko apsilankymą. "Los Angeles Times" straipsnyje "Lithuanian urges patience to win reform" rašoma, jog prof. V. Landsbergio žodžiais, Baltijos resublikos kovoja už demokratiją, eidamos kantriu reformų keliu į nepriklausomybę. "Mes nenorim šiek tiek laisvės, mes norim tikros laisvės ir teisių, kokias kiekvienas laisvas kraštas gali duoti savo piliečiams". Siekiama, kad respublika galėtų kontroliuoti savo žemę ir jos turtus, kad 1940 m. surežisuoti rinkimai būtų panaikinti.

Prof. V. ir G. Landsbergiai, jų pagerbimo vaišėse, Los Angeles, 1989.7.16. Kairėje: V. Šeštokas, Lietuvos operos solistė V. Zaunienė-Leskaitienė.

Prof. V. Landsbergis and his wife at dinner honoring them, Los Angeles, July 16, 1989. From left: V. Šeštokas, and former Lithuania's most famous opera singer V. Zaunienė-Leskaitienė.

Photo by —V. Baltušienė

Kitame dienraštyje "Los Angeles Herald Examiner" straipsnyje "Los Angeles Lithuanians buoyed by talk of free homeland" aprašo V. Landsbergio kalbą Šv. Kazimiero parap. salėje, kurios pasiklausyti buvo atvykę 700 asmenų. Dienraštis pažymi, kad V. Landsbergis, demokratinių reformų vadas ir kartu Sovietų Sąjungos naujojo kongreso deputatas, sakė esąs įsitikinęs, kad Maskva leis lietuviams vis daugiau kontroliuoti savo likimą. Laikraštyje rašoma, kad lietuvių tauta okupacijoje turėjo didelių nuostolių, nes tūkstančiai buvo išžudyti ir daugiau kaip 500 tūkstančių deportuoti į Sibiro koncentracijos stovyklas. Straipsnio autorius rašo, kad šio pranešimo pasiklausyti buvo atvykęs ir Kazys Bandzevičius, 102 metų, kuris ilgai laukęs, kol pasibaigs Lietuvos okupacija ir kad būdamas tokiame amžiuje nedaug turis laiko laukti. Jis buvo patenkintas girdėdamas apie laisvėjančią Lietuvą.

Washington

Sugrįžus į Washingtoną, LPS pirm. V. Landsbergį laukė tikras darbymetis. Pirmiausia jis susitiko su JAV Informacijos agentūros pareigūnais, su kuriais tarėsi dėl kultūrinių mainų tarp JAV ir Lietuvos. Kitą dieną jis lankėsi Valstybės departamente, kur kalbėjo su keletu diplomatų, kurių tarpe su Johnson, Sekretoriaus pavaduotoju Europos reikalams. Vėliau Landsbergis matėsi su sovietologu Dimitri Simes, kuris priklauso Carnegie Endowment for International Peace. Liepos 20 d. V. Landsbergis pakviestas dalyvavo spaudos konferencijoje Carnegie Endowment patalpose, kur buvo susirinkę apie 30 žurnalistų. Prof. Landsbergis dar lankėsi pas direktorių Europos politiniams reikalams Valstybės Saugumo taryboje, dr. Robert Hutchins.

Nuvykęs į JAV Atstovų rūmus, V. Landsbergis ilgai kalbėjosi su Respublikonų partijos

Prof. Vytautas Landsbergis su žmona Gražina, Clevelando aerodrome. Iš k.: A. P. Jogai, V. Brizgys, A. Kudukytė, A. Muliolienė, prof. Vytautas ir Gražina Landsbergiai, K. Mataitė, E. Nainienė, G. Kudukienė, V. Čyvas, A. Šembergienė ir R. Kudukis.

Prof. V. Landsbergis and his wife Gražina at the Cleveland airport. From l.: Mr. and Mrs. A. P. Joga, V. Brizgys, A. Kudukytė, A. Muliolienė, prof. Vytautas and Gražina Landsbergis, K. Mataitė, E. Nainienė, G. Kudukienė, V. Čyvas, A. Šembergienė and R. Kudukis.

Photo by —Vl. Bacevičius.

vado kongresmano Bob Mitchel užsienio reikalų patarėju. Čia trumpai pasimatė su Sam Gerdenson, kurio šeima kilusi iš Lietuvos. Jis buvo susitikęs ir su respublikonų partijos senatorium Richard Luger, užsienio komiteto nariu, vėliau — su demokratų partijos senatorium Bill Bradley. Į šiuos susitikimus V. Landsbergi lydėjo dr. A. Razma ir Asta Banionytė-Connor.

LPS pirmininkas lankėsi ir nevaldinėse įstaigose. Kennam Institute for Advanced Russian Studies jis kalbėjo akademikams, nupasakodamas Lietuvos pokario įvykių eigą. Vėliau jis buvo nuvykęs į National Endowment for Democracy įstaigą. Čia susitiko su šios organizacijos pirmininku Carl Gershman. Šiame pokalbyje su juo buvo Sąjūdžio seimo tarybos narys Emanuelis Zingeris ir Gintė Damušytė. Liepos 19 d. šios įstaigos patalpose buvo pusryčiai. Landsbergis čia buvo pakviestas garbės svečiu. Dalyvavo kelios dešimtys spaudos, JAV kongreso, Valstybės departamentų, mokslinių institucijų, nevaldinių organizacijų atstovų. Po pranešimo V. Landsbergis atsakinėjo į iškeltus klausimus. Tos dienos vakarą Lietuvos pasiuntinybėje įvyko su Landsbergiais susipažinimas ir pokalbiai.

Liepos 20 d. V. Landsbergis buvo nuvykęs į JAV kongresą, kur susitiko su kongresmanais William Broomfield, Richard Durbin ir Benjamin Gilman. Po pietų jis kalbėjosi su kongresmanais Douglas Brener, John Miller, Atstovų rūmų užsienio komiteto nariais, kurie žada dar šiemet atvykti į Lietuvą. Nuvykęs į "Amerikos Balsą" V. Landsbergis kalbėjosi su lietuvių, lenkų ir rusų skyriais. Pokalbis buvo perduotas per radiją.

Liepos 21 d. Vytautas ir Gražina Landsbergiai dalyvavo Baltųjų rūmų Rožių sodelyje, kur išklausė prezidento Busho kalbos Pavergtų Tautų Dienos progą. Savo kalboje Prezidentas minėjo ir Pabaltijo valstybių tautinį atgimimą.

V. Landsbergis lankėsi ir profsąjungų AFL — CIO centre; kalbėjosi su pirm. Lane Kirkland. Pasimatė su buvusiu Saugumo Tarybos pirmininku dr. Zbignev Brzezinski. Profesorius dar turėjo pasikalbėjimus su užsienio ir vietos spaudos atstovais ir Laisvos Europos radiju. Landsbergio susitikimų programą koordinavo Asta Banionytė-Connor, kai kuriuos susitikimus išrūpino V. Nakas. Landsbergius į aerouostą liepos 22 d. palydėjo Stasys Lozoraitis, dr. A. Razma ir būrelis apylinkėje gyvenančių lietuvių.

Ką kalbėjo LPS pirmininkas V. Landsbergis?

Prof. V. Landsbergis susitikdamas su lietuviams kalbėjo, aiškindamas, kad Sąjūdis nėra politinė partija, bet šiuo metu jis yra svarbiausia jėga Lietuvoje. Jam priklauso gal tik apie 15% gyventojų, bet ji remia daugiau kaip 75%. Sąjūdis atsirado tikslu įvesti demokratinis principus, paremti valdžią, o ne veikti

Prof. V. Landsbergis ir žmona Gražina (viduryje) su pavergtųjų tautų atstovais Baltuosiuose Rūmuose, 1989.7.21.

Prof. Vytautas Landsbergis and his wife Gražina (in center) with captive nations delegates at the White House, July 21, 1989.

prieš ją; pertvarkyti valdžią, kad ji atstovautų žmonių interesams. Viską diktuojant iš viršaus, kraštas buvo privestas prie ekologinės ir tautinės katastrofos. Kovai prieš šias negeroves susikūrė Žaliųjų judėjimas. Atsirado daugybė organizacijų. Įsikūrė Lietuvos darbininkų sąjunga, vadovaujama K. Uokos. Ši rudenį vyks rinkimai į vietos valdžios organus. Gali būti mėginimų Sąjūdį skaldyti ar kitaip kompromituoti, bet Landsbergis sakė, kad tikslo bus siekiama taikingais, legaliais, konstituciniais metodais. Nors Sąjūdis nereikalauja tuoj pat atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos, bet jis teisiniu keliu siekia ekonominės, kultūrinės ir politinės nepriklausomybės.

Pokalbiuose su amerikiečiais V. Landsbergis aiškino, kad Lietuva turi būti gražinta jos žmonėms, iš kurių ji buvo pavogta pagal Ribbentropo-Molotovo paktą, taigi savarankiška Lietuva. Tokia Lietuva Sovietų Sąjungai nebūtų pavojinga. Naujoji Lietuvos ekonominė ir politinė struktūra bus vakarietiška su laisva rinka ir laisvais rinkimais.

Amerikiečių klausinėjamas dėl Lietuvos nepriklausomybės, V. Landsbergis sakė, kad Sąjūdžio tikslas, kad žmonės galėtų laisvai apsispręsti. Kelias į laisvę — nelengvas, bet tauta pasiryžusi tuo keliu eiti. Teisė gyventi laisviems turi būti atstatyta. Niekas šios teisės negali iš tautos atimti.

toliau, atsakinėdamas į amerikiečių keliamus klausimus, V. Landsbergis aiškino, kad daugelis yra suklaidinti Maskvos terminologijos, kalbant apie mažumas ir etnines problemas ar destabilizaciją. "Mes esame ne mažumos ir ne etninė grupė", kalbėjo Landsbergis, "o destabilizacija turi būti suprantama, kaip destalinizacija. Padėti destabilizuoja stagnacija. Kur

liaudies frontai veikia legaliai, ten nėra riaušių ir revoliucijų". Nušviesdamas Sąjūdžio apimtį, "jis rėmėsi tautos pritarimu ir aspiracijomis".

Kai kurie amerikiečiai stebėjosi, kaip lietuvių tauta per ilgus priespaudos metus išlaikiusi tautinį identitetą. Apie tai aiškindamas, V. Landsbergis nurodė tautos patvarumą, atsižvelgiant į valstybingumo šaknis, siekiančias 13-jo amžiaus.

Į klausimus, kaip pabaltiečiai tikis atgauti savarankiškumą, V. Landsbergis aiškino, kad jie to siekia, remdamiesi praeities precedentsais, palaipsniui, naudodami subtilią taktiką. Dėl Pabaltijo valstybių okupacijos nepripažinimo politikos jis sakė, kad JAV turėtų imtis aktyvaus vaidmens. Nepripažinimo politika turi būti pagrįsta teisingumo atstatymu.

Atgarsiai

Prof. V. Landsbergio apsilankymas JAV paliko labai gerą ispūdį. Lietuviams ir amerikiečiams jis kalbėjo ramiai, įtikinančiai, be įprasto politikams agitacinio patoso. Į klausimus atsakinėjo išsamiai ir nuodugniai, mintis reikšdamas drąsiai, bet kai kuriais atvejais diplomatiškai. Dr. J. Kazickas, pas kurį Landsbergiai viešėjo ir kuriam teko lydėti Landsbergi į susitikimus, sako, kad jis (Landsbergis) visur pasirodė kaip elegantiškas, iškalbus, giliai apsišvietęs. Garbė ir pasididžiavimas buvo dalyvauti su prof. Landsbergiu tuose vizituose. Georgie Ann Geyer, "Washington Times" politinė komentatorė, prof. V. Landsbergi pavadino oriu, akiniuotu muzikos profesorium, civilizuotu žmogumi iš Pabaltijo, kuris dėstė, kaip pabaltiečiai taps nepriklausomi, naudodami skirtingą, subtilią taktiką.

Ignas Medziukas

SAVI ŽMONĖS

Rašytojas Adolfas Markelis
Writer Adolfas Markelis.

Lygiai prieš metus (rugp. 26 d.) miręs Adolfas Markelis buvo jaunas beletristas, ta prasme "jaunas", kad teišleides tik vieną novelių rinkinį "Nebaigtą simfoniją" (1981).

Iš profesijos mokytojas, pasitraukęs iš Lietuvos, Glazenbacho stovykloje, šalia Zalcburgo, kur buvo Vincas Krėvė, Č. Grincevičius, dar vienas kitas kultūrininkas ir nedidelis skaičius "išvietintų asmenų" (D. P.), Markelis išgyveno 4 metus, liet. gimnazijoje mokė lietuvių kalbą, darbavosi savaitinio "Mūsų žinių" redakcijoje. Buvo socialus, linksmo būdo pašnekovas. Mokėjo pasakoti istorijas, turėjo gražaus humoro. Tai pastebėjęs Vincas Krėvė paragino jį rašyti, literatūrinio talento daigų neužkasti.

1949 m. išemigravo į JAV iš karto į Grand Island Nebraskoj, vėliau persikėlė į Cicero, Ill., kur rado prieglaudą nemažas "išvietintų" lietuvių skaičius, tarp jų ir eilė kultūrininkų, rašytojų — Aloyzas Baronas, Gražina Tulauškaitė, Benediktas Babrauskas... Čia Ad. Markelis įstojo į at-kų meno draugiją "Šatrija", buvo išrinktas Liet. Rašytojų dr-jos valdybos nariu, buvo sekretorium.

Rašė, spausdino, bet su knyga nesiskubino — išleido tik artėdamas prie pensijos metų. Debiutą kritika gana palankiai sutiko, nes autorius vėl grąžino į mūsų (išėivijos) literatūrą tikslų novelės formatą: jo beletristinių dalykų kalba trumpasakė, fabula nekomplikuota — įvykis ir kas iš to, pasakojimas kiek pabarstytas humoro pipiru.

Po debiuto rašė toliau, bet nedaug, mažai tespausdino, rinko medžiagą romanui. Užkliuvo už naujos srities — meno kritikos, čia, pasak Č. Grincevičiaus, parodė meninės erudicijos. Buvo priimtas į Dailiojo meno institutą, dalyvavo kuriamo Meno muziejaus veikloje.

Dabar žmona jo literatūrinį palikimą yra pavedusi Č. Grincevičiui peržiūrėti ir suredaguoti pomirtinę knygą, iš kur yra gauta ir čia spausdinama novelė. Ši publikacija skiriama autoriaus mirties metinių paminėjimui.

Iš Vokietijos UNRRA mačiutė atsiuntė mums į Grand Island Pagaikštį su žmona ir dviems vaikais. Mažame Vidurio Amerikos miestely kiekvienas naujai atvykęs lietuvis buvo svarbus įvykis ir mažytė tėvynės nostalgijos gija. Kiekvienas pasirodęs į šį Dievo ir žmonių užmirštą Amerikos užkampį mums, naujakuriams, buvo didžiulė dovana. Buvome čia jau išikūrusios keturios šeimos ir baisybė viengungių, kurie kaip akėtvirbaliai bastėsi šiame kontinente be kalbos ir profesijos, bet būdami jauni tiesėsi šioje lygumų ir savanų platybėje. Jų tarpe buvau ir aš, šiek tiek pramokęs anglų kalbos, kad galėčiau vertėjauti kiekvienam naujai atvykusiam į šį miestelį. Nesvarbu, kokia kalba kalbėjo atvykėlis, bet vargas ir naujos gyvenimo sąlygos privertė šioje kalbų mišrainėje susirasti darbdavį ir mažiausiai atlyginamą darbą, kurio save gerbiaš amerikietis tik iš didelės bėdos imdavosi. Dypukų laikai buvo naudingi ligoninėms, ūkininkams, kartais ir pagyvenusioms merginoms, ieškančioms progų susirasti jauniki.

— Eikite sutikti Pagaikščius, — ragino ponias Venclovienė, jau neblogai išikūrusi St. Francis ligoninės laboratorijoje, — gal vakarais sudarytume pulką. Verkiant reikia trečio.

Frankis ir aš, ligoninės valytojai, nukulniavome į traukinių stotį, kur mums pranešė, kad naujieji ateiviai apsistojo Grand viešbutyje. Šešių aukštų pastatas, pats aukščiausias Grand Island buvo pora blokų nuo stoties, vienintelis viešbutis miestelyje, raudonų plytų sienomis, gėrėjosi vakaro saulės šviesa ir šiluma. Buvo vidurvasaris, gatvės švarios ir apytuštės kaip po gangsterių nusiaubimo. Neįtikėtina tylu.

— Ar matai vilkstinę? — užklausė mane Frankis.

— Kokią vilkstinę? — atsakiau. — Matau keturis sukibusius rankomis.

Tėvas, du vaikai ir motina tampėsi šaligatvyje. Neįprasta. Keturi žygiuoja. Girti, negirti, bet šaligatvio neužtenka. Tėvas traukia į gatvės pusę, vaikai dar toliau į gatvę, motina į šaligatvį. Rodos, jau trūks rankinė grandinė, bet vis laikėsi gal ir dėl to, kad svetimame krašte buvo saugiau krūvoje, negu atsitolinus vienam nuo kito. Gal panika ir baimė juos jungė, skrajojančius gatvėje kaip rudeni varnėnus. Ir visi jie buvo juodai apsirengę, net ir vaikai.

— Tai tikriausiai bus mūsų žmonės, išėję į miestelį pasivaikščioti, — pasakė Frankis.

Mes greit juos pasivijome, ir aš lietuviškai užkalbinau. Pasisveikinom.

— Ar tik nebūsime Pagaikščiai?

— Kaip gi, ponas, tie patys, o tie patys, tikri Pagaikščiai, nuo pat Minčės miškų, kur tar-navome pas generolą. Arklius ganiau.

Į akis krito jų mažas ūgis ir žvairumas. Kresna nekalbi moterėlė ir abu vaikai, gal net dvyniai, buvo žvairi. Pagaikštis pailgu vaiko veidu ir ežiuku kirptais plaukais buvo išsigandęs, bet mes jį tuoj nuraminom.

— Nebėr mūs Lietuvėlės, nebėr, — prabilo jis gaudžiu vaiko skundu, — viską palikom, tik, va, atsivežiau iš Lietuvos kantičką.

Iš tikrųjų, po pažastimi jis laikė lyg ir breviorių, lyg ir maldaknygę ar senovinį giesmyną. Rankoje ir kišenėse buvo prisirinkęs nemažai cigarečių nuorūkų, kurių daugiausia rado vandens suneštų šaligatvio nutekėjimo griovelyje. Gal dėl to jis taip ir traukė visą grandinę gatvės pusėn.

— Matau, esi stiprus rūkorius, — pasakiau, ištraukdamas iš marškinių kišenėlės apypilni Camel pokelį. Tą patį padarė ir Frankis.

Seniai nebuvau matęs savo tautiečių, dargi tokios žvairios šeimos ir generolo arklius ganiusio žmogaus. Ir jo išvaizda priminė piemenį. Kai kas ir kariško buvo išlikę jo povyzoje. Virš juodų batų jis buvo užsidėjęs aulius, į juos sukišęs galife kelnės. Husaras, ne husaras. Kareiviukas paskutinėje eilėje vakarinio patikrinimo metu, drausmingai atsiliepes plonu tenoriuku: "Esu".

— Tai matai, tamsta, nebėr Lietuvėlės, nei generolo Kulpavičiaus arklių nebėr. O buvo tokie geri, kad juos ganyti tik vienas malonumas. Nieko nebėr. Viską bolševikėlis sušlamštė, sutočino.

— Tai pats esi Pagaikštis, — nevadinau jo ponu. Į jį nebuvo jis ir panašus.

— Mykola Pagaikštis, — patvirtino.

— Graži lietuviška pavardė ir retai girdima.

— Pas mus jų daug. Mano tėvas Nikodemas Pagaikštis, du mano broliai Jeronimas ir Francisius, Pagaikščiai, ir aš esu Mykola Pagaikštis. Mano žmona Anelija Pagaikštienė. O tie du dvynukai, Jonas ir Petrukas, tai mano Pagaikščiukai.

Abu vaikai stovėjo prasižioję, kaip paukščiai, laukdami lesalo. Neatrodė jie išalkę, buvo tylūs, tik vieno žvairumo akys kryo į kairę, kito dešinę pusę. Anelija žiūrėjo į abi puses, niekaip negalėdama sukcentruoti žvilgsnio į priekį.

— Ar jūs esate pavalgę? — paklausiau.

— Esame pavalgę.

— Tai ryt jus aplankysime su kunigu Flagher-ty, kuris suieškos jums darbo. Jis yra NCWC

atstovas. Nuo pirmos dienos mes pradėjome dirbti, ir džiaugėmės, kad yra darbo. Tai ir jūs čia isikursite, ir dažniau matysimės.

— Klausau, tamsta vade, — Mykola sumušė kulnais, ir tuoj galėjai pajusti, kad kalbi ne su koku neišprususiu kaimiečiu, bet karo mokslo ragavusiu piliečiu.

Tėvas Flagherty pasiteiravo, kas tokie naujieji ateiviai, ir ką jie galėtų pas ūkininką dirbti.

Sekmadienio popietę tėvas Flagherty, Frankis ir aš nuvykome, kaip buvo susitarę į Grand hotelį, kur mūsų jau laukė ūkininkas, pagyvenęs, balzganais ūsais ir saulės nugairintu kviečių spalvos veidu. Ramus jis sėdėjo laukiamajame ir skaitė "Grand Island News".

Sutartu laiku pasirodė ir Pagaikščiai, visi vieningumo ženklan susikabinę rankomis, o Mykola, prieš kunigą, sumušė kulnais ir siekė bučiuoti jo rankos. Pamatęs mane, jis pasijuto kiek saugiau, vėl kartodamas tuos pačius žodžius:

— Nebėr mūsų Lietuvėlės, nebėr.

— O ką tu laikai užantyje? — paklausiau, matydamas jo išpūstą krūtinę.

Jis tylėjo, o iš apysiaurio švarko vidinės kišenės kyšojo atkimštas "Stark" butelio kaklas. Kai jam paaiškinau, kad čionai sėdi jo būsimasis darbdavys, Pagaikštis kariškai išsitempė, sumušė kulnais, rodos, pora colių paūgėjo.

— Ar moki traktorių valdyti? — užklausė ūkininkas.

— Moku arkliais. O jei moku arkliais, tai mokėsiu ir traktorium. O ar neturi arklių paganyti?, — turėjau išversti į anglų kalbą, bet ne viską išverčiau, tikrai žinodamas, kad vargu Pagaikštis bus matęs traktorių, ganydamas generolo arklius Minčės miškingose pievose.

Išverčiau, gal ir galėtų... bet...

Ūkininkas išvažiavo, o tėvas Flagherty atlaidžiai nusišypsojo:

— Tai čia jūsų lietuviai.

— Nesu tikras. Truputį kalba lietuviškai, bet geriau lenkiškai supranta... — pamelavau.

Išvažiavus kunigui ir Frankiui grįžus į ligoninę, pasilikau kurį laiką su Pagaikščiais. Jis buvo nusiminęs, praradęs viltį šiame palaimintame krašte susirasti tinkamą darbą.

— Argi niekas Amerikoje nebegano arklių? — liūdnai užklausė Mykola. — Kad ir nedaug mokėtų, bet kad tik galėčiau ganyti arklius. Koks malonumas, kai jie nusižvengia, bėgioja, vaikosi. Tai man primintų tėvynę ir generolą Kulpavičių. Bolševikėliai jį išvežė, o mane našlaitį paliko. Ir kiek čia daug pievų, kaip akia užmatai. Niekur nerastum geresnės ganiavos arkliams, o niekas jais čia nesirūpina, lyg arklys nebūtų gyvas daiktas, kaip ir aš ar tamsta, — mandagiai jis kreipėsi į mane. — Kur arklių nėra, nėra nė gerovės. Kaip gi žmogus gali išsiversti be arklio.

Bandžiau jam aiškinti, kad arklių pakeitė traktorius ir automobilis, o šiems ganiavos nereikia. Arklius laiko tik lenktynėms, o ne orei ir važiavimui į kermošių. Čia nėra nei lineikų,

nei karukų, nei paprastų vežėčių.

— Niekio nėra gražesnio, kai arklys traukia vežėčias. Balnas, lankas, ienos, sederečnykas, drobyna, dviračiai. Kaip gali be jų išgyventi? Automobilu gali kiekvienas durnius važiuoti. Atsisėdai, paspaudei guziką ir valiai. O arkliu — ne kiekvienas. Arklių turi pažinti kaip tikrą savo tėvą, jo naravą, ir žinoti kiek ir kaip botagą naudoti. Arklys — tai ne traktorius, — jis viską man išdėstė kaimiškai, ir man buvo aišku, kad jis niekad nesuaugs nei su civilizacija, nei su jokia mašina. Jaučiau, kad jis niekur neras darbo savo srityje. Jam dar bus sunkiau gyventi didmiestyje, kur niekas neprimins nei žalios pievos, nei miško užuovėjos, nei arklių žvengimo.

— Mielas Pagaikšti, — susigraudinau, — kaip matai, tau čia nesuranda darbo. Turėsi važiuot į Omahą ar Čikagą, kur lengviau su darbais. Bet apie arklius užmiršk. Gal gausi kur pašlavinėt...

— Bet aš noriu prie arklių.

— Ir tu vėl savo seną giesmę. Prie arklių. O kur jie tau juos išpaišys? Dirbsi, ką duos. Mes visi čia dirbame, ką gauname, dar ir ačiū pasakome. O kur tu gavai alaus?

— Alaus? Vakar čia mane geri žmonės pavaišino. Juodukai. Čia pat restorane. Tai, kad nugėrėm, tai nugėrėm. Aš jiems net padainavau lietuviškai "Ant kalno mūrai". Kariška. Gera daina. Net verkti noris.

— Bet tu, Mykola, galėtum nusiimt tuos aulus, ir nedaužyti kulnais, nei rankų bučiuoti.

— Tai, ponas, nori mane užgaulioti. Kaip gi dabar be aulų ir be pagarbos vyresniajam? Aš taip išauklėtas pas generolą Kulpavičių. Kad kariškai, tai kariškai. Aulai, tai husaro aprėdas. Kaip gi čia dabar. Taip jau iš mažens ipratintas.

— — — — —

Atėjom iš ligoninės visi lietuviai atsisveikinti su Pagaikščiais. Prinešėm dešrų, lašinių ir kitokio maisto, cigarečių, sudėjome po dolerį kitą, dar ir tėvas Flagherty primetė dešimkę, kad Pagaikščiai turėtų keletą centų pradžiai gyvenimo Čikagoje. Tėvas Flagherty parašė rekomendacinį laišką NCWC, prašydamas suieškoti Pagaikščiams darbo, patardamas juos apgyvendinti tarp lietuvių. Atsisveikinome, atsibučiavome, kaip seniai nesimatę draugai ar giminės su paskutiniais Lietuvos ganyklų palikuonimis, prisirišusiais prie pievų ir miško gelmės. Žinojome, kad niekas jų Čikagoje nelaukia, kad ten jie negirdės nei arklių žvengimo, nei kurtinių burbuliavimo rytais, kaip Minčės miškuose, bet bodėsis automobilių ragų triukšmu ir rūkstančiais fabrikų debesimis. Traukinio stotyje atsisveikinome mes ir juodukai, viešbučio tarnautojai, mojavome rankomis, jiems lipant į vagoną. Visi keturi jie vėl buvo susikabinę rankomis, o Mykola po pažastimi pasispaudęs kantičką, sudaužė rimtai kulnais, rankos mostu atidavė pagarbą ir mus visus palaimino kaip vyskupas.

Taip išslydėjome savuosius į didmiestį.

Kotryna Grigaitytė

TRYS SESERYS

*Apjuosę rankomis,
apglėbę širdimi žemes savas,
brolybės žiedu jungiantis
istorijos tekmeį.
Kalnai užstoja kelią
kruinom kaktom...
Bet slėniuose
vilties daigeliai keliasi nedrąsiai.
Ne bangos Baltijos,
tik žydinti minia
į tolius išsiliejo
per sostines, laukus —
— nesvetingųjų
rūsčiai nutryptus...
Su amžių pratarne,
su laisvės troškuliu
į kalnus tuos grėsmingus
valingai akys sminga.*

SUGRIŽIMAS.

*Jūs grįztate karstuos
į savą, šiltą žemę...
Iš amžinojo išalo,
iš bado ir kančios draugystės
Belaukiant mums savų,
žemelė ši nuo ašarų suskilo...
Ir paukščiai išverkė balsus
prie tėviškės tuščios,
prie upeliuko vinguriuojančio,
prie šilo.
Kombainai — atėjūnai
protėvių kaulus išarė
senujų kapinaičių,
kur prisiglaust žadėjom
po ta pačia velėna — — —
Pasveikina sugrižusius
Trispalvė apkabinimais,
Sučiepsi gailiai paukštukas drebulėj...
Jau nedrebėsite daugiau
pusnynuose nei tundrose.
Atšilkite, atšilkite,
taip ilgai jūsų laukusioj
žemelėj šioj savoį.*

NAUJOS KNYGOS

Poezijos balsai

Italijos balsai. Italų poezijos antologija. Sudarė ir išvertė Povilas Gaučys. Redagavo Stasys Santvaras. Išleido Rūta, Chicago, 1989. Viršelis V. K. Jonyno. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, Chicago, IL 60629. 200 psl. Kaina 8 dol.

Platina: P. Gaučys, 1815 Jefferson St., Madison, WI 53711.

Duodama 27 poetų parinktų eilėraščių vertimai, nuo Gabriele D'Annunzio (1863-1938), mūsų Maironio laikotarpio poeto, Ada Negri (1870-1945) iki jauniausių, gimusių 1921 m.

Eilinis literatūros skaitytojas žino italų rašytojus-poetus iš XIII a. — XIV a., tokiuos kaip Dantė (su Dieviška komedija), ar Petrarką, meilės poezijos kūrėją, bus girdėjęs apie Mikelangelo Buonarroti, ne tik genialų dailininką-skulptorių, bet ir žymų poetą, Torquato Tasso, vėlesnius — romanistą Manzoni ar poetą Leopardi — tai vis didinga italų literatūros istorija. O kaip toliau? Ar šie laikai nedavė pasaulinei literatūrai naujų talentų, naujų kūrinių, naujų krypčių? Davė, ir dar kiek!

Labiausiai naujosios literatūros išgarsėję ir išgarsinti pradininkai ir "kūrėjai" bus ne kas kitas, kaip futūrizmas su savo maištaujančiais skelbėjais ir vyriausiu vadu Marinetti, pasišovusiu sunaikinti visas ankstyvias menines kūrybines vertybes, kad vietoje jų būtų galima kurti naujos. (Ko jos vertos, tai kitas klausimas).

Marinečio futūristai turėjo įtakos ir mūsų "keturvėjininkams", įnešusiems į lietuvių literatūrą naujų "vėjų" (Binkis, Šemerys, Tarulis, Žengė, Rimydis...), kurie vėliau "subrendo", "surimtėjo" arba visai pasitraukė iš literatūros.

Futūristų nutruktagalviškos idėjos ir jų vykdymo radikali priemonė neilgai teisilaikė. Atėjo nauja poetų karta, kuriai "rūpėjo socialiniai išpareigojimai ir dorovinė atsakomybė". Tai poetų Cardarelli, (1887-59), ir Rebora, (1885-57, kuris po ilgų meditacijų, gyvenimo gale įstojo į vienuolyną) kartos kūryba ir žurnalai "La Voce" ir "La Rondine" ("Balsas", "Kregždė") kuriuose stengtasi "išlaisvinti poeziją ir prozą nuo futūristų priveistų įvairiausių nesąmonių", ("Italijos balsas", psl. 7).

Italų poetinį pasaulį vėl atstatė, praturtino nauja dvasinių turtų tematika ir solidžia forma tokie autoriai, kaip Ungaretti, Montale, Quasimodo, Pavese, Pasolini, Umberto Saba, kai kurie jų apdovanoti tarptautinėm bei Nobelio literatūros premijom. Visi mūsų lietuvių naujų formų "išradėjai" — po žodį eilutėje ar tik po skiemenį, yra pavėlavę mokiniai, seką anų, ar juos imitavusių amerikiečių, pavyzdžiais. Įdomu tatau pasekti.

INŽ. JONO ŠIMOLIŪNO (1878-1965) PRISIMINIMAS

Visi mylime savo tautą ir savuosius, o daugelį pasitraukusių iš aktyvaus gyvenimo, arba mirusių, pamirštame, paliekame dulkėms užkloti, nors jie daug buvo davę savo veiklos ir kūrybos metais. Vienu tokių užmirštųjų gal būtų buvęs ir Jonas Šimoliūnas, jei ne jo atidūs giminaičiai.

Los Angeles ALIAS sk. valdyba su dr. inž. J. Gimbutu, per "Prof. inž. Jono Šimoliūno" knygos pristatymą, 1989 rugp. 6 d. Iš k.: inž. M. Sodeika, sk. pirmininkas inž. Z. Viskanta, dr. inž. J. Gimbutas, dienos prelegentas, inž. M. Gedgaudas. Trūksta inž. V. Lemberito.

ALIAS Committee of Los Angeles at the presentation of a new book by Dr. J. Gimbutas, L. A. August 6, 1989. From l.: M. Sodeika; Z. Viskanta, chairman of the committee; Dr. J. Gimbutas, main speaker for the occasion; M. Gedgaudas.

Inž. Jonas Šimoliūnas buvo šviesi asmenybė. Iš ūkininkų kilęs, sunkiai įkopus į aukštąjį išsilavinimą, nepaprasto darbštumo, sumanumo ir idealizmo žmogus. Tai statybos ir hidrotechnikos specialistas, vienas iš Kauno universiteto pradininkų, ministeris, pedagogas, Klaipėdos ir Šventosios uostų stiprintojas ir gražintojas, praktiškų statybos srities veikalų autorius — lietuviškai ir vokiškai; patriotas visuomenininkas mūsų Nepriklausomybės kūrimosi laikais, per visą laisvos Lietuvos laikotarpį ir sunkiais tremties metais. Pilnas įvairių gabumų, visus juos sukoncentravęs į milžinišką darbą Lietuvos atstatymui, gražinimui, specialistų mokslinimui; kur tik buvo reikalingas, dideliems ar mažiems darbams, jei tik Lietuvai, jis visur suskubo, savęs nesigailėjo (net nebeturėdamas laiko sukurti savos šeimos), savu talentu ir darbu nuveikdamas milžiniškus ir labai reikšmingus darbus.

Iš kur visa tai žinotume, jeigu jau virš 20 metų jo šiame pasauly nebėra? Žinome iš mūsų Enciklopedijos (18 t.) ir šiemet pasirodžiusios biografinės knygos, parašytos dr. Jurgio Gimbuto, išleistos giminių ir mecenatų rūpesčiu bei lėšomis. Šių metų (1989) rugpiučio 6 d. Šv. Kazimiero parapijos salėje, Los Angeles, Calif., Vlodo Šimoliūno rūpesčiu, buvo suruoštas gražus a.a. Jono Šimoliūno paminėjimas ir knygos — "Jonas Šimoliūnas,

inžinierius, valstybininkas, profesorius" — visuomenei pristatymas. Pagrindinę kalbą pasakė knygos autorius dr. Jurgis Gimbutas, atvykęs iš Bostono. Kaip knyga gerai, išsamiai, rūpestingai parašyta, taip ir autoriaus kalba buvo puiki, nors kukli, be pretenzijų, be oratorinių mostų; tai buvo pagarbi kalba apie didelį žmogų, mus seniai palikusi, bet daug lietuvių tautai nuveikusi — Joną Šimoliūną. Programą gražiai pajavairino ir žurnalisto Kazio Janutos (Šimoliūno buvusio studento) ir Vlodo

Bakūno, prisimenančio J. Šimoliūną iš veiklos Klaipėdoje laikų. Ištrauką iš knygos pakiliai, gražiai paskaitė Stasė Klimaitė-Šimoliūnienė. Jautrų žodį pabaigoje pasakė ir Vladas Šimoliūnas, savo dėdės atminimui. Visa programa buvo neperilga, tobulai išdėstyta, kultūringai atlikta ir apygausės auditorijos atidžiai išklausyta.

Po programos buvo gausios vaišės, jaukiai besidalinant išpūdžiais ir prisiminimais apie spalvingą ir didelę asmenybę — prof. inž. Joną Šimoliūną; vistiek, ar jį kas pažinojom, ar nepažinojom asmeniškai, jis vertas prisiminti ir su juo susipažinti (per naują knygą).

Buvo liūdna pastebėti, kad publikoj mažai tebuvo inžinierių. Yra Los Angeles mieste ir apylinkėse daug iškilių vidurinės ir jaunosios kartos inžinierių, patriotų, besirūpinančių Lietuva, jos ateitimi. O jie turėtų daugiau susipažinti ir su Lietuvos praeities darbuotojais, ypač jų srities. Tai vienintelis šio gražaus renginio trūkumų: per mažai buvo inžinierių, pagerbti savo Kolegą, tiek daug Lietuvai savo darbu ir kūryba davusių. Bet tai ne rengėjų kaltė.

Visą šio renginio programą taikliai, kultūringai, gražia literatūrine kalba pravedė inž. Zigmas Viskanta, Inžinierių-Architektų Los Angeles skyriaus pirmininkas; ši organizacija buvo faktinis rengėjas.

A. R.

Gegužės 23 d. Vilniaus aerodrome iš JAV atvykusį poetą Bernardą Brazdžionį entuziastingai pasitinka didelė daugybė poeto gerbėjų skaitytojų ir rašytojų (jų tarpe nuotraukoje matyti: rašyt. pirm. Vytautas Martinkus, beletr. J. Aputis, L. Narbutas, K. Nastopka ir kt.).

On May 23rd, 1989, the poet Bernardas Brazdžionis, arriving from USA, was met at the Vilnius airport by a large group of his admirers, and writers. Among them was the Writers Assn. chairman Vyt. Martinkus, writers J. Aputis, L. Narbutas, K. Nastopka and others.

Photo by — V. Korkutis

TAUTA PASITINKA ILGAI LAUKTĄ POETĄ

Gegužės 23-oji ilgai atmintina diena visai lietuvių tautai ir Tėvynės aplankyti atvažiavusiam Bernardui Brazdžioniui ir jo šeimai. Ne vien tauta ilgėjosi ir laukė Poeto; jis pats su nemažesniu nekantrumu laukė tos dienos, kada neparduodamas savo ištikimumu, neišduodamas tautos, galės žengti gimtosios žemės takeliais.

Vilniaus aerodrome tūkstantinė minia, jaunų ir senų apsupa poetą. Skamba Lietuvos himnas. Žmonės, vienas per kitą, veržiasi prie svečio, — vieni susipažinti, kiti senas pažintis atnaujinti, kiti nors gėlių įteikti. Sveikina Poetą naujai atsikursi Lietuvos Ateitininkų Sąjunga, Rašytojų dr-jos pirm. V. Martinkus, Vilniaus arkikatedros kleb. K. Vasiliauskas, Nijolė Sadūnaitė, tremtinių atstovai ir kitų organizacijų pareigūnai.

B. Brazdžionis “dingo” minioje, bet neilgam. Pasigirdo: “Vyrai, pakelkim poetą” ir, jaunos rankos iškėlė ne vien tik poetą, bet ir jo šeimą, (žmoną Aldoną, dukraitę Dalytę, dukrą Saule) kad ilgai ir kantriai laukusieji galėtų nors žvilgsnį mesti... Iš pirmųjų svei-

Valerija Baltušienė

kinimų jaučiama nepaprasta meilė Poetui, pagarba ir džiaugsmas jo atsilankymu. Pats B. Brazdžionis, nesitikėjęs tokio sutikimo, išsireiškė, kad jam ... “jausmai suspaudė gerklę ir užėmė apą”; į visus sveikinimus atsakė: “Mielieji, seserys ir broliai...” ir toliau skaitė “... kiekvieną Tavo medžio laisvės pumpurą pražydusią šakelę, kiekvieną gimtosios žemės pėdą bučiuoju širdimi...”

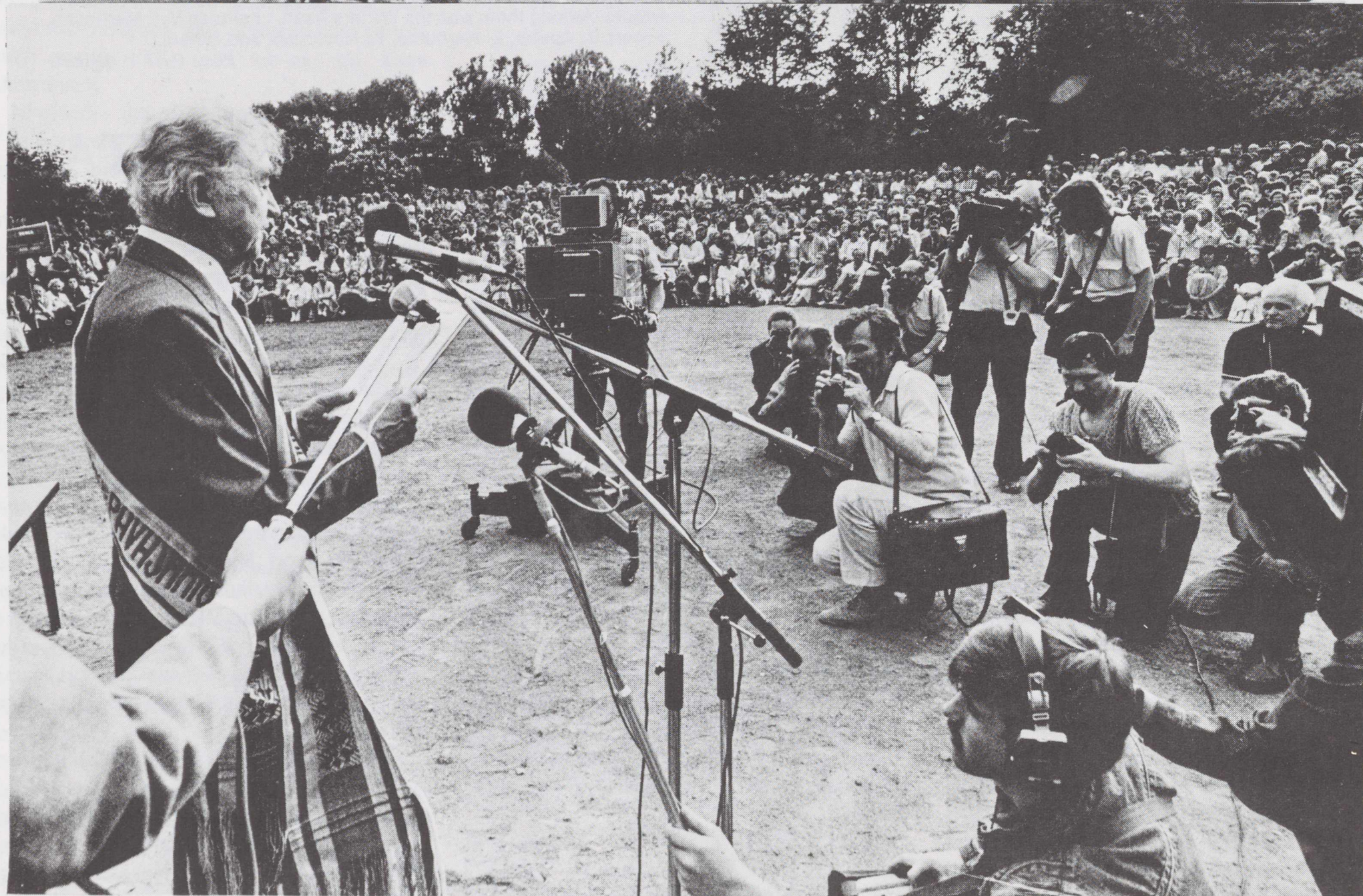
Miniai skanduoju “Lietuva, Lietuva”... Poetas, energingai išsijungia: “Lietuva, Lietuva Tu kaip saulė gyva...”. Iš visų pusių pasipila gėlių lietus, — negalėdami pasiekti Poeto rankų, iš tolo apmėto gėlėmis... Poetas su šeima, bučiuoja, spaudžia prie krūtinės brolius ir seseris, spaudžia ištiestas rankas, kurias tik pasiekti gali... O gėlių, gėlių! Reik išivaizduot tūkstantinę minią, — kiekvienose rankose gėlės Poetui...

Tokio sutikimo, dar, tur būt, nėra buvę ir nebus... Brazdžionis buvo sutiktas ir senesnių, gerai pažįstančių jo poeziją, ir jaunesnių — jau

slapčia skaičiusių jo kūrybą, ar iš tėvų, mintinai išmokusių, iš lūpų į lūpas perduotą... Poetas buvo sutiktas kaip brangus, ilgai lauktas, lietuvių tautos šeimos narys, tik kūnu palikęs kraštą (ir tai ne savo valia), bet dvasia, širdimi ir mintimis likęs tautoje, kurią jis guodė, drąsino, skiepijo vilties kibirkštėlę sunkiausiose jos valandose... Iš tikrųjų, sunku žodžiais apsakoti jausmus, meilę ir pagarbą, kurią tauta tuo metu išgyveno ir parodė poetui.

Sekanti diena, po susitikimo aerodrome. Kelionė į “Sietyno” leidyklą, kur Poeto laukė staigmena — raš. Vidmantės Jasukaitytės ir jos vyro Vinco Dineikos pastangomis, per porą mėnesių, meniškai išleista, dar spaustuvės dažais kvepianti, B. Brazdžionio poezijos rinktinė “Poezijos pilnatis”, netgi su jo paskutiniausia poezijos knyga “Po aukštaisiais skliautais”.

Leidyklos atstovas įteikia Brazdžioniui poezijos rinkinį (vieną minkštais, kitą kietais viršeliais) idėta į odinį, gražiai inkrustuotą, apvalką. Nustebintas rinktinės autorius, stebėjosi, kad taip greitai ir taip meniškai knyga išleista ir pridūrė: “... netikėjau, kad be

Svečias Bern. Brazdžionis lankosi "Sietyno" leidykloje, kuri poeto viešnagės proga išleido "Poezijos pilnatį" 100,000 egz. tiražu. Autorius laiko rankose jam įteiktus autorinius luxus egzempliorius.

Bern. Brazdžionis visiting the publishing house "Sietynas", which in honor of the poet's visit has printed 100,000 copies of his collected poems "Poezijos Pilnatis". The author holds a deluxe edition of the book.

Photo by — V. Baltušienė

autoriaus redagavimo galima knygą taip puikiai išleisti".

Daug sveikinimų, linkėjimų poetui iš visu apie 150 leidyklos bendradarbių, rašytojų, aktorių. Paskaitomas jaudinantis, Sibiro tremtinio Antano Cibuškio (*tragiškai mirusio Baltijos jūroje*) tremtyje rašytas eilėraštis dedikuotas Bernardui Brazdžioniui.

Graži, trumpa, aktorės E. Jankutės-Šiunkienės paruošta, vaikų programėlė (Vytės Nemunėlio eilėraščiai) ir "Ažuoliukų" choras su Augustino naujai sukurta B. Brazdžionio žodžiams daina. Poetas su šypsena lūpose klausėsi, pasveikino "didžiulius" aktorius (4 ir 7 metų) priglausdamas juos prie krūtinės ir bučiuodamas ne vien tik širdimi.

Rašytojų rūmuose, Vilniuje, kur apie 60 ok. Lietuvos rašytojų ir poetų susirinko pagerbti B. Brazdžionį, Rašytojų dr-jos pirm. V. Martinkus

←

Gegužės 25 d. Lakštingalų slėnyje įvyko tradicinė poezijos pavasario šventė, kurios laureatu ažuolo vainiku vainikuotas Bernardas Brazdžionis; šalia jo Kauno rašytojų sekr. poetas Petras Palilionis. Šiomet poezijos šventėje poezijos mėgėjų buvo ypatingai gausu.

On May 25th, 1989, the traditional spring festival of poetry was held in the Valley of Nightingales at Kaunas, where Bernardas Brazdžionis was decorated with an oak-leaf wreath dedicated to the laureate. Next to him is the Secretary of the Kaunas writers organization poet, Petras Palilionis. The festival was attended by many enthusiasts.

Photo by —Ed. Katinas

sveikina Poetą, grįžusi, kad ir trumpam, i tėvyne, taria, kad šiame rašytojų subuvime dalyvauja du dr-jos pirmininkai (*turėjo galvoje B. Brazdžionį, išeivijos Rašytojų dr-jos pirmininką*). Poetas Eugenijus Matuzevičius kalbėjo: "Vakar aerodrome Bernardo Brazdžionio sutikimas buvo spontaniškas. Jis to yra nusipelnęs. Ilgesys jį sutikti buvo užslėptas. Tas nuoširdus, gražus prasiveržimas įvyko vakar (Vilniaus) aerouoste. Tas pats įvyks visur, kur jis nuvyks, paskaitys eiles, tars žodį. Tai rišasi, Bernardai, su tuo, kad Tavo knygas skaitė, nors pokario metais užteko studentų bendrabutyje rasti Brazdžionio knygas arba pastebėti, kad kas per daug aktyviai jo poeziją skaito, galėjo gauti 10 metų. Oficialioji pusė priėmė ją kaip priešišką, kurstančią".

Šiltai dėkoja jauna poetė Marytė Kontrimaitė (*daug verčianti į armenų kalbą, ir iš armenų literatūros į lietuvių*), kad jai, jaunai tiek padėsinimo ir jos poezijos įvertinimo suteikė B. Brazdžionis. Buvo daug linkėjimų, Poetui dedikuotų eilėraščių skaitymo, kalbų, prisiminimų...

Gegužės 26 d. prie Laisvės paminklo, buvusiame Karo Muziejaus sodelyje, Kaune, Brazdžionis dalyvavo, dar neoficialiame Poezijos pavasario šventės atidarymo renginyje, (oficialus atidarymas — tos pačios dienos vakare, Lakštingalų slėnyje, prie Palemono).

Nepaprastai jaudinanti, iškilminga renginio pradžia: Poetui įeinant į aikštę šimtai rankų teikia pluoštes gėlių, minia apsupa jį, spūstis... Programoje dalyvavę poetai turi kreiptis į "žaliuosius", kad padarytų jiems taką. Įspūdingas vaizdas, kai varpams skambinant "Lietuva, brangi...", Brazdžionis, po jo,

poetai, aktoriai ir kiti programos dalyviai deda gėles prie Nežinomojo kario kapo, Basanavičiaus, Kudirkos, Maironio paminklų. Po jų ir žmonės puokštes deda. Kalnai gėlių prie paminklų.

Programoje, aktoriai-skaitovai: R. Staliliūnaitė deklamuoja "Išskrido paukštės", P. Venclovas — "Per pasaulį keliauja žmogus", L. Noreika deklamuoja Maironį. Bernardas Brazdžionis pradeda žodžiais, kuriuos tik ką buvo išrašęs jaunam poetui Leonui Narbutui: "Išklydus į pasaulį platų, valia likimo, ne sava kaip gera grįžt po daugel metų, kur mūsų laukė Lietuva"...

Pasibaigus programai, tūkstantinė poeto gerbėjų minia, vėl su gėlėmis ir jo poezijos knygomis rankose, veržėsi prie svečio ir... tik Sąjūdžio vyrų ir "žaliųjų" dėka Brazdžionis, "išlaisvintas" iš entuziastiškos minios ir galimo sužalojimo.

Seka kelionė į Maironio namus (dabar Literatūros muziejus). Čia žmonės jau seniai laukia. Bet Brazdžionis atranda minutę laiko pasveikinti jaunavedžius, tik išėjusius iš bažnyčios, su jais nusifotografuoti ir palinkėti jiems laimės.

Muziejaus prieangyje iškilmingai pasitinka Brazdžionį kanklių muzika. Peržengęs slenkstį poetas, greičiausiai, nužengė į praeitį, — prieš palikdamas tėvyne, ilgus metus dirbo Maironio muziejuje...

Muziejaus direktorius, sodelyje, susijaudinęs sveikina Brazdžionį tardamas, kad "... Jūs buvote priverstas palikti šiuos rūmus, bet jų sienose gyveno ir gyvena dvi mūzos: Dievas ir Tėvyne Lietuva"... Po to sveikinimai, skaitymai ir deklamacijos E. Matuzevičius, L.

Maironio muziejaus sodelyje, Kaune. Bern. Brazdžionis, L. Narbutas, svečių lydejęs visoje poeto viešnagėje; II eilėje — aktorius L. Noreika, kelionės metu daug kartų įspūdingai interpretavęs B. B. poeziją, Vidmantė Jasukaitytė, romanistė ir poetė, "Poezijos pilnatis" leidinio iniciatorė, daug prisidėjusi prie poeto B. B. kelionės į Lietuvą, dukraitė Dalytė.

At the garden of Maironis Museum in Kaunas: B. Brazdžionis and L. Narbutas, who accompanied the poet during his tour; second row: actor L. Noreika, who read B. B. poetry many times during the visit; Vidmantė Jasukaitytė, novelist and poet, the initiator of "Poezijos Pilnatis" publication and who helped organize the B. B. trip to Lithuania, and granddaughter Dalytė.

Photo by — V. Baltušienė

Noreika deklamuoja ištrauką: "Pagaliau pražydo žodžiai, sielose dega. Strėlė į dangų skrodė, laisvės ir tiesos jėga" (*tai jam, asmeniškai, įrašyti žodžiai, niekur nespausdinti. V.B.*); poetų W. Pilar (Austrija) ir F. Bartelt (V. Vokietija) sveikinimai. Neatsiliko ir B. Brazdžionis, — šiltais žodžiais padėkojo visiems, paskaitė savo poezijos.

Tos pačios dienos vakare jau oficialus 25-to Poezijos pavasario atidarymas Lakštingalų slėnyje.

Minios, tiesiog minios, žmonių, kantriai laukė poeto. Čia ypatingai reikėjo Sąjūdžio vyrų ir "žaliųjų" pagalbos, kad poetą galėtų siauru takučiu nuvesti į didžiulę, įvairių, programoje dalyvavusių tautų, vėliavomis papuoštą, aikštę.

Nutilus Lietuvos himno garsams, P. Staškūnas paskelbia 25-ojo Poezijos pavasario laureatą. Už ką tik Lietuvoje išleistą rinktinę "Poezijos pilnatis", šis garbingas titulas suteiktas Bernardui Brazdžioniui. Laureatas apjuosiamas juosta, padabinamas ažuolų vainiku, jam įteikiamas nemažas, meniškai išskaptuotas, koplytstulpis.

Skudučių orkestras takučiu nuveda B. Brazdžionį prie aukuro, Kauno marių pakriaušėje. Poetas uždega aukurą, kuris liepsnos iki Poezijos pavasario uždarymo.

B. Brazdžionis pažymėjo: "... kūrėjas visais laikais eina gyvenimo procesijos priekyje. Tiesos ieškojimas — visų menų, visų dorų žmonių tikslas. Tad neatsilikime nuo tautos eisenos į laisvę, šviesesnį rytojų". Programoje, be poetų ir skaitovų, laureato su sava poezija, dalyvavo mišrus Kauno "Bangos" choras, diriguojant Donatui Jakuboniui, puiki tautinių šokių grupė "Rasa", tautinių instrumentų orkestrai net su skrabalais.

Šioje Poezijos pavasario šventėje, be lietuvių poetų, rašytojų ir kitų kultūrininkų, dalyvavo: F. Barteltas (Vak. Vokietija), poetai — Pietras Dinis (Italija) pasveikinęs gražiai lietuviškai, paskaitė savo poeziją itališkai, W. Pilaras (Austrija), R. Vasiljevas (Bulgarija)

★

Daug jaudinančių akimirkų regėjo Lietuvos rašytojų sąjungos rūmai. Tačiau, kaip susitikimo metu vėliau pastebėjo profesorė V. Zaborskaitė, kažin ar dar kada šie namai matys tokią lemtingą valandą. Išties tai dviejų literatūrinių šakų simbolinis susiliejimas.

Toji lemtinga valanda — tai Lietuvos rašytojų susitikimas su Bernardu Brazdžioniu gegužės 24-tąją.

... Jaudinančiame išanginiame žodyje, be kita ko, buvo pastebėta:

— Poetas po beveik pusšimtį metų trukusios kelionės po platųjį pasaulį vėl Lietuvoje. Jis niekada nebuvo nutolęs nuo Lietuvos, nuo savo Tėvynės...

Jaudinosi ir pats B. Brazdžionis:

— Matau daug veidų, daug sielų, daug širdžių. Tačiau aš noriu būti ne svečias, noriu būti vienas iš jų... Visada Lietuva buvo

Šimtmetis ažuolas, vienintelis Mortos ir Jono Brazdžionių, poeto B. tėvų sodybos Stebeikėliuose liudininkas. Netoli jo, vietos ir apylinkių gyventojai pastatydino atminimo koplytstulpį su šv. Roko, keliauninko, figūra, dedikuotą Bernardui Brazdžioniui-Vytei Nemunėliui; taip pat pasodinta grupė ažuoliukų.

This oak tree is the sole surviving witness of the former Brazdžionis farm in Stebeikėliai. Nearby, the local residents erected a monument with a sculpture of saint Rokas, the traveler, and dedicated it to Bernardas Brazdžionis-Vytė Nemunėlis. Oak tree seedlings were also planted.

manyje gyva. Mielieji, jūs palaikote ją gyva, jūs prikėlėte ją, jūs leidote, kad mano žodis būtų gyvas... Sako, poetui Dievas padiktuoja tik vieną eilutę. Nežinau, kaip čia atsitiko, bet man Dievas daugiau eilučių padiktavo...

... Lietuva laukė poeto. Lietuva pasitiko jį ištroškusi jo poetinio žodžio, jo pranašiško balso. Lietuva norėjo ko greičiau apkabinti savo didįjį sūnų...

— Šis stebuklas — pačios istorijos lemtas, — vėl girdžiu tariamus žodžius. Pastarieji — E. Matuzevičiaus, prisipažinusio, jog B. Brazdžionis padėjo jam ateiti į literatūrą.

— Tikras poetas gali būti tik savo tautos šauklys, — reziūmavo J. Mikėlinas.

... Būkite laimingas! Tokį palinkėjimą tarė dešimtys kalbėjusių rašytojų. Iš visos širdies. O štai A. Baltakis atsiprašė už visus tame pat Rašytojų sąjungos pirmininko kabinete kažkada ištartus negražius žodžius poeto adresu. Žinoma, jeigu gali būti toks atsiprašymas. Tie, kurie tokį žodį yra pasakę, kažin ar išdrįso tądien čia ateiti.

Brazdžionis atsakė: "Dabar, kai jau galima, būkime visi kartu. ... Aš labai gerbiu tuos rašytojus ir kitus žmones, kurie nekeitė savo kailio... Aš noriu būti ne išeivių, o tautos rašytojas. Jei jūs priimsite mane, jei tauta priims mane, aš būsiu labai laimingas" (J.K.)

Istorija negailestinga, tačiau teisinga. Teisus, žinoma, J. Juškaitis: "tik du tokius poetus turi Lietuva — Maironį ir Brazdžionį". Teisūs visi kalbėjusieji — K. Saja, A. Maldonis, V. Sirojos gira ir kiti, pažymėję, kad B. Brazdžioniui jau visiems laikams lemta stovėti ant aukščiausios pakylės.

L. Peleckis

Šiaulių naujienos, 1989.6.10 d.

Pagaliau kelionė, kurios Poetas gal daugiausia laukė, — kelionė į gimtąjį kaimą — Stebeikėlius... Prie Pasvalio rajono ribos laukė, muzikantų grupė, choras ir minia žmonių. Skamba sveikinimai, patriotinės dainos, ypač ašarą taukianti, "Kur bėga Šešupė". Toliau kelias į Stebeikėlius, kur pasitinka, tur būt, visi Biržų apskrities gyventojai. Poeto gimtinėje, (tik laukas plikas ir senas ažuolas likęs) pastatytas didžiulis, koplytstulpis su šv. Roko statula ir įrašu:

*Čia, Stebeikėlių kaime,
1907 metais gimė
poetas Bernardas Brazdžionis
Vytė Nemunėlis*

Koplytstulpį, kurį pašventino Pasvalio klebonas, meistriškai išskaptavo J. Tamulionis. Sveikinimai, deklamacijos, choro dainos tais vis poetui, sugrįžusiam į tėviškę, — apjuosiamas juosta, įteikiama ir simbolinis didžiulis duonos kepalas. Gėlių, gėlių poetui... Vilniuj ir Kaune daugiausia rožės, o čia — Lietuvos laukų ir darželių gėlės: bijūnai, ramūnėlės, rugiagėlės.

Pasodina B. Brazdžionis jauną ažuoliuką, savo viešnagei atžymėti, nepertoliausiai nuo seno išsikerojusio ažuolo, dar jo prosenolių sodinto.

Sentimentali kelionė į Žadeikius, kur B. Brazdžionis mokėsi pradžios mokykloje. Prisiminė Poetas ir kambarį, kuriame kadaise abecėlę mokėsi, o dabar — savo poezijos knygoms autografus rašo. Žadeikių mokyklos, alyvomis ir gėlėmis apaugusiame, kieme suruoštų vaišių metu svečias trumpai perbėgo savo atsiminimus iš tų laikų, kai mokytojo patiriamas "dienoraštį" vedė, kad išmokytų rašyti... Vaikystės takais, Liepų alėja, su seserim ir savo žmona Aldona pasivaikščiojo...

Poezijos pavasario šventėje žodį taria laureatas Bernardas Brazdžionis.

The laureate addressing the participants at the spring festival of poetry.

Tiek daug žmonių poeto visur laukė, tiek daug norėjo su juo nors žodeliu kitu persimesti, ir jis pats norėjo ilgiau su savaisiais pabuvoti, bet laikas, tas laikas ir numatytas kelionės maršrutas neleidžia. Jau kitur laukia...

Laukia didžiulė žmonių minia Pasvalio miesto parke. Lija. Pasitinka pasvaliečiai su kaimo kapela ir dainorių grupė su: "Sveiki gyvi, sveteliai, mūsų laukiamieji..." daina. Po visų sveikinimų, deklamuoja L. Noreika; dėkoja, eilėraštį skaito Brazdžionis, jį pavaduoja dukraitė Dalytė, paskaiciusi vieną eilėraštį, vėl Brazdžionis. Tautos himnas... Programa baigėsi. Žmonės lietaus nepabojo, visi, kaip vienas, veržiasi prie Poeto, teikia gėlių puokštes, tiesia knygas autografams, nori ranką paspausti, nors prisiliesti. Tik tas nevidonas laikas, bėga per daug greitai, — Biržuose jau laukia!

Biržai, kur B. Brazdžionis lankė ir baigė gimnaziją, ir 7-toj klasėj būdamas išleido savo poezijos "Baltasias dienas". Lija. Prie Radvilų rūmų, kuriuose buvo sutikimo programa, pasitinka minia žmonių, minia margų lietsargių... Poetas spaudžia rankas, sveikinas su visais, kuriuos tik praeidamas pasiekia.

Rūmų laiptai. Virš jų — pastogė. Čia, nuo lietaus saugus, poetas klausosi sveikinimų, džiaugiasi atradęs, po tiek nežinios metų, klasės draugę Oną Kuzmaite, dabar mokytoją Biržų rajone.

Vėl Lietuva atvira širdimi, atviru, nuoširdžiu glėbiu sutinka savo išymų poetą Bernardą Brazdžionį. Sutinka jį ir Biržai, šio krašto

Kadangi salėje nepakako vietos, kad daugiau poeto gerbėjų galėtų susitikti su autorium ir gauti autografus, publikos pageidavimu gegužės 31 d. Kalnų parke, Vilniuje, surengta B. B. poezijos programa, kurią be B. B. atliko dainininkas V. Kernagis, akt. L. Noreika, dainininkė V. Povilionienė, deklamatorė V. Kochanskytė ir kiti. Kartais, užėjus debesėliui, teko išskleisti skėčius; po skėčiu ir svečias B. B. su rašytojo Kazio Sajos paskolintu lietpalčiu.

Due to insufficient space in the auditorium and to give more admirers an opportunity to meet the author and obtain his autograph, the reading of B. B. poetry on May 31st. was moved to Kalnų parkas, Vilnius. The participants were soloist V. Kernagis, actor L. Noreika, folk-singer V. Povilionienė, V. Kochanskytė and others. Whenever it rained, umbrellas popped open. Under the umbrella is the poet wearing a raincoat borrowed from writer Kazys Saja.

Photo by —V. Korkutis

žmonės, kuriems ypač brangus poeto vardas, jo kūryba, jo taurus patriotizmas ir ištikimybė Lietuvai, mūsų nacionalinei kultūrai, istorinei atminčiai. Bernardas Brazdžionis — mano jaunystės poetas, jaunatviškų svajonių žvaigždė. Ir štai nuo tų laikų, kai mokiausi Biržų gimnazijoje, o paskui studijavau Kaune. Vilniuje, ligi šiol (per keturis — penkis dešimtmečius) išsaugojau man labai mielą, brangų dvasinį ryšį su jo poezija, su jo knygomis, su tomis poetinėmis pamokomis, kurių jis nešykštėdavo anais tolimais metais — ir savo laiškuose, ir neužmirštamuose pokalbiuose. Ligi šiol kaip

brangiausią relikviją saugau jo dedikuotas man knygas.

... B. Brazdžionis visais savo poetiniais genais, savo žmogiškąja prigimtimi, savo genties šaknimis yra susijęs su Šiaurės Lietuva, su Pasvalio—Biržų kraštu.

... Teisingai kritikas Vitas Areška pasakė:

Vėl Žadeikių pradžios mokyklos suole, poetas autografuoja "Poezijos pilnatis" knygas.

Back at his old desk of the Primary school in Žadeikiai. The poet is signing his autograph in the newly published book of his poetry.

sugrįžta poezijos klasika, sugrįžta Bernardas Brazdžionis. Taip, sugrįžta poezija, kurios tauta neužmiršo slogiausiais ir juodžiausiais metais. Toji poezija buvo kartu su žmonėmis, su jų viltimis, su jų maldomis...

Ir štai dabar Lietuvoje, mūsų atgimstančiame krašte vėl skamba gyvas Bernardo Brazdžionio balsas: "Šaukiu aš tautą...". Vėl imam į rankas jo knygas. Vėl bendraujam su juo. Kokia gili istorinė prasmė ir kokio dvasinio laimėjimo! Biržiečiai plačiai atveria poetui savo miesto ir savo širdies vartus...

(Eugenijus Matuzevičius,
"Biržiečių žodis", 1989 geg. 27 d.)

Radvilų rūmų salė, kurioje vyko susitikimo programa, pilna žmonių. Biržams šiame dvigubame šventėje: susilaukė brangaus svečio ir 400 metų išikūrimo jubiliejaus.

Susitikimo programą pradėjo grupė mokyklinio amžiaus mergaičių, gerai paruoštų, su dideliu pasisekimu inscenizavusių "Meškiuko Rudnosiuko" ištrauką. Pats "Rudnosiukas" įteikė medaus "bačkutę" Vytei Nemunėliui ir prašymą vėl pas juos apsilankyti...

Savos poezijos skaitė: V. Jasukaitytė, L. Matuzevičius, Karčiauskas. Deklamavo L. Noreika, per tiek dienų beveik pasidaręs Poeto antrininku.

Vėlokai, po programos Radvilų rūmų salėje, po kelių šimtų autografų, skanių vaišių, Brazdžionis ir palyda, apdovanoti Biržų 400 metų suvenyrais, jau po 12 nakties išvažiavo atgal į Vilnių.

★

Po ilgų tremties metų sugrįžta į gimtąją žemę šviesi Bernardo Brazdžionio poezijos paukštė. Melodingoje poeto lyrikoje išsiliesi skausminga lietuvių tautos patyrimo ir lūkesčio gaida vėl tampa atbūdančios tautos savastimi. Tarsi prisipažinavo tie metai, kai poeto vardas ir jo eilės buvo Lietuvai uždraustas vaisius. Tačiau nėra neišvengiamų užtvarų tikro skausmo, gyvenimo viltimi ir grožiu alsuojančiai kūrybai.

Gera prisimenu 1958-sius, kada būrelis Vilniaus universiteto pirmakursių iki išnaktų skaitydavome ir deklamuodavome oficialiai netoleruojamų, bet kaip magnetas traukiančių, poetų eiles. Šiuose literatūriniuose susibūrimuose dažniausiai skambėjo Bernardo Brazdžionio lyrika. "Neregio elegija", "Per pasaulį keliauja žmogus", "Šaukiu aš tautą", "Krintančios žvaigždės", "Mėnulio spindulys", "Lietuva iš tolo" ir dar daugybė kitų eilėraščių mums, vakarykščių abiturientams, skambėjo tarsi muzika, sklaidina išminties ir taurumo, primenantį amžinąsias tautos gyvybingumo ištakas. Persirašinėjom nežinia kokiais keliais patekusio Lietuvon "Didžiosios kryžkelės" rinkinio eilėraščius.

(A. Butkevičius,
"Biržiečių žodis" 1989 geg. 27).

Laikau savo rankose "Poezijos pilnatį". Bernardo Brazdžionio eilėraščių rinktinę, 1970 metais išleistą Los Andžele, Jungtinės Amerikos Valstijose.

Rinktinėje — 274 eilėraščiai, paties Brazdžionio atrinkti iš dvylikos jo poezijos rinkinių...

Šitaip — gražiai ir prasmingai — "Poezijos pilnatim", jos leidybai surinkę lėšų, mūsų tautiečiai JAV pagerbė tada Bernardo Brazdžionio, vieno iškiliausių nepriklausomos Lietuvos poetų, šešiasdešimties gyvenimo metų ir keturių dešimčių kūrybos metų jubiliejų.

O čia, tėvynėje Lietuvoje, ir poetas, ir jo poezija, apdainuojanti meilę artimui, gimtajam kraštui ir Dievui, visiems laikams turėjo būti užmiršta. Už 1944-aisiais į Vakarus pasitraukusio Bernardo Brazdžionio "tėvynės išdaviko" (kaip jis tada buvo vadintas), išsaugotą poezijos rinkinėlį ar garsiai deklamuojamas eiles kiekvienas galėjo būti apšauktas "aršiu antitarybininku" ir skaudžiai nukentėti.

1952 metų balandžio 14 dieną Vilniaus apskrities teismas 25 metams nuteisė žinomą žurnalistą ir publicistą Juozą Keliuotį, "Naujosios Romuvos" (1931-1940 m.) ir karo metais ėjusios "Kūrybos" žurnalo redaktorių. Kaip ir nemaža kitų inteligentų, pasilikusių gimtojoje Lietuvoje, Juozas Keliutis tapo stalininių represijų auka. O svarbiu įkalčiu fabrikuojant jam bylą buvo 1944 metų "Kūrybos" 3-iajame numeryje išspausdinta B. Brazdžionio knygos "Per pasaulį keliauja žmogus" recenzija, kurioje J. Keliutis neva išaukštinęs B. Brazdžionį kaip kvieslį, šaukiantį sukilti tautą prieš barbariškus raudonuosius okupantus. Ši idomų faktą aptikau sklaidydama archyvinę bylą Nr. 19082, kai praėjusiais metais LTSR Aukščiausiasis teismas reabilitavo J. Keliuotį. Tiesa, gerokai pavėluotai. J. Keliutis mirė 1983 metais Vilniuje, taip ir nesulaukęs šviesios žinios.

Priėmime Lietuvos rašytojų sąjungos patalpose Vilniuje, kalba pirmininkas Vytautas Martinkus.

Vytautas Martinkus, chairman of the Lithuanian Writers Association, is greeting the poet B. Brazdžionis in Vilnius.

Galima įkalinti žmogų, nutremti jį už tūkstančių kilometrų, bet kaip įkalinti žodį? Net ir draudžiamas Brazdžionis Lietuvai buvo antruoju Maironiu. Jo eilės guodė lietuvių Sibiro lageriuose. Bernardo Brazdžionio eilėraščius iki šiol mena ir buvusi Sibiro tremtinė Stasė Jakeliūnienė, besiruošianti tolimoms kelionėms į Ameriką, aplankyti jaunystės dienų draugės, savo vaikams pasakė: "Atsidūrusi Amerikoje, pirmiausia nusilenksiu tai didelei žemei, priglaudusiai ir išsaugojusiai mūsų Brazdžionį..."

O mums jauniems? Ir mums Brazdžionis — savas.

"Gėlės miršta. Jos numiršta.

O aš ne.

Gėlės, imkit, numarinkit ir mane!" — menu, kaip mes, studentai, išvežti rudens talkoms į kolūkius, vakarais niūniuodavom šį posmelį.

Ir dabar aš girdžiu tą paprastą melodiją, lapas po lapo versdama "Poezijos pilnatį". Rinktinę — beveik stebuklą. Nes joje — viskas, ką mes žinome ir ko dar nežinome iš Brazdžionio poezijos.

Kaip brangiausią relikviją šią knygą su autoriaus įrašu štai jau aštuoniolika metų saugo vilnietis Lietuvos Mokslų Akademijos darbuotojas Remigijus Jusionis. 1971-ais viešėdamas pas tėvą, Santa Monikoje, Kalifornijoje susipažino su poetu, kuris jam padovanojo knygą užrašęs: "Su autoriaus linkėjimais tėviškei, broliams ir seserims".

Irena Revaitienė
(Komjaunimo tiesa, geg. 24 d.)

(Daugiau bus sekančiame "L. D." numeryje)

ENGLISH SECTION

PETRAS

by Liudas Dovydenas

LIUDAS DOVYDENAS

Born in Trumpiskis, Lithuania, on January 1, 1906, Liudas Dovydenas made an early mark as a prolific writer and journalist. His experiences as an enforced "deputy" to the "People's Diet" during the Soviet occupation of Lithuania (1940) are recorded in *Mes valdysim pasaulį* (We Shall Rule the World), 1971. (This book was published in English under the title *We Will Conquer the World*, 1971.)

After several years in Germany as a refugee, he arrived in the United States in 1949 and has resided since in Scranton, Pennsylvania. He received the State Literary Prize in 1936 for his novella *Broliai Domeikos* (The Domeika Brothers), 1936. His other prose works include *Cenzūros leista* (Passed by the Censorship), 1931; *Per Klausučiu ūlytėlę* (Along the Klausuciai Lane), 1944; and *Naktys Karališkėse* (Nights in Karaliskės), 1955. Among his children's stories are *Kelionė į pievas* (Journey to the Meadows), 1936; and *Buvo kartą karalius* (Once There was a King). Some of his recreations of Lithuanian folktales are assembled in the volume *Karaliai ir bulvės* (Kings and Potatoes).

*The old ones have said from time to time:
a tale is easier to believe than life.*

One night a calf with two heads was born. The farmer, who was named Petras, thought, "Anyone else would have had two calves; it is my bad luck to have a calf with two heads." Then he thought, "What will a calf do with two heads when it has only four legs and one tail?" The calf was nursing both heads, two teats at a time. "The cow will not have enough milk — even one head batters the udder," lamented Petras.

When evening came, Petras returned from the barn, lighting his way with a lantern. He saw, standing by the gate, an old man, bareheaded and gray-haired. Petras went into the house, grumbling, "It is not enough that I have a two-headed calf in the barn; there, by the gate, stands a man who will surely ask for a place to spend the night."

Petras had barely closed the door when he heard a knock. "Do you have a corner where I might sleep?" asked a voice at the door.

Petras replied, "I have no room. But there's no use breaking the door down."

The old man again rapped on the door and asked to be let in.

Petras had a wife who always agreed with him, but on this dark night she dared to say, "Perhaps we should not send him away from our door."

Petras softened as the thought came to him, "Maybe this stranger can give me some advice about my calf."

So the stranger climbed onto a bench, placing his arm under his head. Petras did not offer him food. It was enough for the old man to get warmth and a bench.

Petras could not sleep, "Here, in my house, sleeps a stranger," he thought, "while in the barn a two-headed calf is ruining my cow's udder." He roused the stranger and said, "You should know that there is a two-headed calf in my barn, and it is surely nursing with its two heads."

The old man rubbed his eyes and said, "Two heads are better than one."

Petras tried to explain to him what had been clear during the day and was even clearer now at night: "What good are two heads when there are only four legs and one tail?"

The old man merely turned over on his other side and said, "We will see tomorrow."

Toward the morning, Petras fell into a deep sleep and did not hear the old man leave. He was annoyed because he had not fully discussed the calf with the stranger. When he got to the barn he was even more furious for the calf now had eight legs and two tails. Even if it were slaughtered, the legs and tails would be worth very little.

The next evening, at dusk, the old bareheaded man was walking by on the road again, and again he stopped at the gate as he had the night before. Petras was bothered because he wanted to know how the calf had acquired four more legs and another tail during the night.

"Maybe this evening you would let me sleep on the same bench again?" the old man asked pleadingly.

Awakening in the night again, Petras asked the stranger, "How do you explain it, old man? Last night, someone added four legs and a tail to my two-headed calf. Why couldn't he have made another calf? There are eight good legs, two heads and two tails."

"Be that as it may," said the stranger, turning over and beginning to snore. Petras wanted to continue the discussion, but there was nothing more he could pry from the sleeping man.

In the morning, Petras was dumbstruck. Now, in the barn, two whole calves were nursing, one from one side, one from the other. He hurried to tell his wife what he had found in the barn, but halfway across the yard a thought came to him: "If someone can make two calves out of single two-headed one, then he can certainly make a bull as well."

His wife agreed. "Certainly someone like that could make a bull very easily," she said.

A few days passed and one evening the hatless old man was at the gate again. Hesitating a bit, he walked up to Petras' house. Petras and his wife stared at the man. They began to suspect that it was he who had made two calves from one. Again, the old man asked to spend the night and he lay down on the bench, quite as if he were at home, using his arm for a pillow.

Petras was worried. He wanted to change the two calves into one bull; if possible, into a very large bull. "Supposing someone could make two calves out of one two-head calf," he said. "He could certainly change the two calves into one big bull, don't you think, friend?"

The old man, already half-asleep, said, "Let's say he could," and he turned over to his other side.

Petras grumbled to his wife, "What can you expect from a man who tosses and turns in his sleep, as if he were in a frying pan?"

"Yes, yes, just as if he were in a frying pan," his wife hastened to agree.

* * *

When the little old man had left, the next morning, Petras heard a bellowing in the barn. He dashed out to see and stopped as if petrified. A black-and-white bull was moving on a tether. It did not take long for his wife to arrive as well, and all out of breath she stammered, "Buuulll, a buuulll!"

Petras was certain now that the changes were the old man's doing, and he began to blame himself. "If I weren't so stupid I would have asked for two bulls," he said. "It wouldn't have been any more work, two bulls at a throw."

"Two bulls at a throw, not even the overseer could put it better," said his wife.

"And I should have asked for some hay. This great brute of a bull will eat up even my thatched roofs."

"You are quite right, the creature will eat up even the roofs."

For a long time Petras and his wife thought about the matter, wishing for more things than they could ever use. They should have asked for a milk cow because after St. Ann's Day their cow was going to go dry. They should have asked for a tub to salt the beef since there was going to be so much of it. And they should have asked for a pipe since the stem of Petras' old one was so worn down it singed his mustache.

There were so many things they had not asked for. Petras grew sad, and his wife grew sad with him. There were so many things they could have gotten when compared to the single bull.

Petras then cut a staff of ash-wood and began to carve marks in it for the things he would ask for when the tired, gray-haired old man appeared again in the evening. He made two marks for two pairs of shoes, a bucket for sausages and two wooden spoons because one of theirs was worn out and the other was split and dribbled soup. And he did not forget a chimney because the old one smoked, stinging the eyes, and a healthy young cat because the old one was almost dead, sneezing in the ashes of the hearth.

With all these requests, Petras and his wife

waited for the old man. They even made up a bed for him, tied the dog on a shorter chain, and put a glass of water at the bedside.

They ate almost half the beef waiting for the old man. Finally Petras said, "I will go out into the world. I really must find him."

His wife gave him two roast chickens, a loaf of bread, and a clay jar of water mixed with birch mead. "That is for the old man if he will hear and grant all the wishes we have marked on the ash-wood staff," she said.

So Petras traveled along the main roads and side roads, over mountains and valleys, carrying the staff under his arm. He ate the two chickens, and drank the water mixed with birch mead, but still he did not find the old gray-haired man. When he had worn out five pairs of shoes, he turned toward home, disappointed and despairing of ever finding him.

As he came near home, Petras stopped by a spring in the forest to get a drink of water. There, under a birch tree, sat the old man sipping cold water from the palm of his hand. Petras did not waste any time; he told the old man how long he had been searching for him and how many miles he had walked on the roads and over the mountains and the valleys. And then, touching with his fingers the notches of his ash-wood staff, he began to count off all the things that he and his wife would like from the old man. At the end of the list, Petras added, "And also two roasted chickens, some water mixed with birch mead, and a loaf of bread."

The old man remained silent, now and then glancing at Petras, who added, "After all, I traveled a long time and it cost me a great effort."

Then the old man, as if waking from a dream, asked, "Petras, how would you like to have a mountain of flour?"

Petras scratched his head and answered the old man with a question of his own: "What did you say? A mountain of flour? A mountain of flour for me?"

The old man nodded his head and said, "Let's go."

How long it actually took, Petras could not say, but suddenly there he was — standing on a mountain of flour. He looked around; as far as the eye could see, flour, flour, nothing but flour. Petras scooped it up with both hands and started filling his pockets. He stuffed flour in his mouth; he fell down and began filling his shirt. Then he realized he was thrashing around in the flour with his muddy boots on, so he took them off. But there was no place to put them. Everywhere he looked he saw nothing but flour, flour and more flour. Then a thought came to him.

"How will I get around? I can't trample in this flour with my muddy boots," he complained to the old man. "I'll have to carry my wife on my shoulders, for I can't let her walk around barefoot, spoiling all this flour."

"On top of this heap of flour you will find a pair of boots with golden soles, as well as silk slippers for your wife," the old man said.

This made Petras happy. He wanted to know the exact size of his flour mountain.

"Seven-and-a-half miles in all directions," the old man said. "And see that, disappearing in the clouds? That's a mountain of bread. Let's go."

Soon Petras touched it with his own hand and it really was a mountain of bread. "If you want it," the old man said, "you will have to run around it."

Petras did not have to be told twice. He started running as fast as he could around the mountain of bread. Soon, he came around on the other side, sweating and panting, and found the old man where he had left him.

"You see that reddish-colored mountain? That's a mountain of meat. If you reach the top, that mountain is yours, too."

Petras started up the mountain with a will, carrying a sack of bread; the fat, warmed by the sun, made a poor foothold, but Petras was a determined man. He slipped, got up, slipped and got up again. It was the next morning before he waved from the top of the mountain to the old man far below. Before long he came down with a chunk of meat.

"Now, Petras," said the old man, "you have a mountain of flour, a mountain of meat, and a mountain of bread. Is there anything else you would like?"

"I would like to be able to eat for a long time without stopping," said Petras, "because there is so much food. The bread will soon dry out, the flour will be ruined by birds and animals, and the meat will be spoiled by the sun."

"You will eat forever, and forever be hungry," said the old man. So Petras fell upon the food. He ate tremendous quantities, stuffing himself with bread and not holding back on the meat.

"Now it would be good to have something to drink," he said.

The old man answered, "On the other side of the mountain of bread, you will find a lake of wine. If you can run around it, it is yours."

Petras began to run around the lake, taking a drink now and then and eating a chunk of bread from his bundle, once in a while. His legs grew weak after a while and he began to stagger, but he continued to run. When he became quite dizzy, he fell down beside the lake and, cupping his hands, drank more wine. He drank until he found that he could not stand up. Out of breath, he continued on all fours.

Just then a rabbit ran by. Petras tried to stop him and said, "Run past that mountain of bread and you will see an old man. Tell him that I will soon be around the lake."

The rabbit just raised his gray tail and said he had to hurry home to his wife because a wolf was after him on that side of the lake.

Continued on Page 22

LITHUANIA — 9 MONTHS LATER

by Vytautas J. Sliupas

INTRODUCTION

Things started happening in Soviet-occupied Lithuania shortly after M. Gorbachev ascended to power in the Kremlin. Fresh breezes of freer speech, economic reforms, greater personal freedoms, even demonstrations and open strikes, became more commonplace. These were strictly forbidden just a few months earlier.

I had the privilege of visiting Lithuania last September-October and personally saw these unbelievable changes happening throughout the country. I shared my observations in several articles, reports and speeches last fall and again this spring.

This July, 1989, I went back to Lithuania — only 9 months after my last visit — and had an opportunity to spend two weeks there. I saw the sweepings changes continuing at a faster pace and want to share with you again my experiences.

OPENING OF MUSEUM IN PALANGA

Traveling to Lithuania this time I tried a new route. I wanted to avoid the horrible hassles at the Moscow airports or the inconvenience of a railroad crossing through East Germany and Poland. I took the Helsinki-Tallin-Vilnius route, and was pleasantly surprised by the difference.

Traveling by boat from Helsinki to Tallinn, then by car via Riga to Vilnius, I observed the countryside in all three Baltic republics. The weather was unusually good and warm summer boded well for the crops.

The purpose of my trip to Lithuania this time was an occasion in Palanga of special importance to me. Earlier this year, like last year, I received an invitation from the "Tėviškė" Organization (a government established group which promotes contacts between overseas Lithuanians and their former homeland) to attend an opening of a Museum honoring my father, the late Aušrininkas Dr. Jonas Sliupas. Our former home in Palanga was thoroughly remodeled by the statewide Museum of Lithuanian Culture and Ethnography and restored to its former condition. They even located some old furniture which had belonged to us, books, and memorabilia, and recreated the office of my father. In addition, they added some souvenirs of old Palanga; and thus a cozy museum was created. The opening ceremony, accompanied by Lithuanian girls in national costumes, by a flute player (called "birbynė") and by several speeches, took place on July 7, 1989.

V. Šliūpas by the Pier of Palanga.
Inž. Vyt. Šliūpas prie Palangos tilto.

Of special pleasure to me was the fact that I was housed in the remodeled guest room of our former home where I used to sleep as a young boy some 45 years ago. Walking through old Palanga, I was pleased that its old charm had been preserved. There were a few additions of "monstrous" postwar hotels (which do not blend well in the old resort town), but I understand that such structures will no longer be permitted in the future. What disturbed me most were the once beautiful white sandy beaches and the crystal-pure Baltic sea water of my memory, where I used to swim as a youngster; they are no longer the same. Beaches are dirty and smelly and the Baltic is so polluted that it is no longer safe for swimming.

DRUSKININKAI, RAKANDŽIAI, GRUZDŽIAI

The second best known resort in Lithuania is Druskininkai, some 100 miles south-west of Vilnius on the shores of the Nemunas River. This was my first visit to Druskininkai, an old charming resort town amid beautiful pine forests and the tranquillity of nature. However, there were not many vacationers around this year. I was told that only half the normal number of visiting Russians came to Lithuania's resorts, because they heard of the "unrest" in the Baltics and had decided to vacation elsewhere instead.

I was also driven to the village of Rakandžiai, my father's birthplace, where last year I attended a dedication ceremony of a monument ("stogastulpis" carved out of solid oak) honoring my father. Most of the young oak trees, which we planted there the previous year in memory of 32 families that once had lived in the village, have survived. This year the villagers have brought to the site a very large boulder, and are planning to carve out a dedication plaque in memory of those who were deported to Siberia. In time, this little field will become a fine memorial park.

Talking about monuments, there is a surge for rebuilding old monuments and raising new monuments in memory of Lithuanian heroes, patriots, freedom-fighters and martyrs. Just a few examples of what I saw now, that were not there a short 9-months ago. In Palanga, an oak cross was dedicated this June 14th to commemorate the deportees to Siberia on the site of the old prison, where Stalinists used to torture many of their victims. (On June 14, 1941 the mass deportations to Siberia of Lithuanians and other Balts were started by the Soviets; they were continued in larger numbers after the war in the 1945-1952 period.) In Kursenai, citizens re-erected the monument dedicated to Lithuania's independence; it was dredged out of the river Venta, where it lay toppled underwater for over 40 years. I also saw new monuments in the village of Siuropyiai, in Siauliai, in Vilnius, the Vytautas the Great statue in Pabrade, and in numerous other towns. The most renowned monument was reestablished in Kaunas depicting "Lithuania's Statue of Liberty". Many others are contemplated for the near future.

STREET NAMES ARE CHANGING

Another remarkable thing that is happening throughout Lithuania is the enthusiastic change of street names from the recent pro-Soviet or Russian names back to the old pre-occupation names. In Gruzdžiai, just recently they renamed the main east-west street as "Dr. Jonas Sliupas Street", and the main north-south street as the "Feliksas Vaitkus Street" (F. Vaitkus was a Lithuanian-American aviation hero; he crossed the Atlantic in a single-engine plane in 1935. He is directly related to my family; my grandmother was Ona Vaitkutė).

The most remarkable street name change occurred while I was there in Vilnius. I arrived on 1 July and was housed at the "Neringa" Hotel in Lenin Prospect. But when I woke up the next morning I was at the "Neringa" Hotel

in Gedimino Prospect. Overnight nameplates were changed from the hero of the Soviets to the Grand Duke of old Lithuania. This was surprising, because the name of "Lenin" is still considered sacred in the Soviet Union. The same night, Dzerzinsky Street (named for the founder of the dreaded Soviet secret police) became Kalvariju Street and several others went back to Barboros Radvilaitės St., Sv. Jono (Saint John) St., and others.

they showed me some ten boxes containing at least 50 folders each, with original documents. Among them I even found my own birth certificate and a "dictation" which I wrote while in grammar school. There are separate sections in the library that contain my father's photographs, over 500 newspaper articles, old letters, books, and other memorabilia. The "Fund" on my father was started in 1948 by Karolis Vairas-Rackauskas (a Lithuanian-

western technology. Many libraries in the USA might find it worthwhile to establish contacts, or even to help this wonderful institution of Lithuania.

"VYTAUTAS THE GREAT UNIVERSITY" IN KAUNAS

The main University of Lithuania is presently located in the capital, Vilnius. Before the war there existed a University in Kaunas, the second largest city of Lithuania. Earlier this spring a number of Lithuanian scholars, both from Lithuania and the USA, met in Kaunas and decided to reopen this school of higher learning.

While in Kaunas, I visited the 'Vytautas the Great University' and conferred with its administrative staff. To start with, they are lacking in everything, except the desire to make their school a successful institution. They are short on teaching staff, on books for their library (many valuable books were intentionally destroyed in 1940-41 by the Soviets, and in 1941-44 by the Germans, then again by the Stalinists after 1944), and even on classrooms for the lecturers. But no beginning is easy anywhere, especially in resurging Lithuania. We in the west can help. Our Lithuanian-American scholars and retired professionals should donate their services. Now that censorship on many publications has been lifted or considerably eased we could send scholarly and technical books to them. They are planning to make this school truly an international school of higher learning; many of the courses will be taught in English. Here our scholars, even non-Lithuanian speakers, could be of great help.

In Kaunas, I met a young surgeon, Dr. Egidijus Klumbys, who is not only an active member of the "Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis" (the very popular restructuring movement; more broadly known as the 'Lithuanian Perestroika') but also was elected as a deputy to the Soviet Congress that met in Moscow last June. He made headlines in Moscow. During one of the sessions, when the Military Commander of the Georgia Soviet Republic region showed up as a delegate, Dr. Klumbys stood up and requested Gorbachev to excuse him from the session. He told Gorbachev, and all the other members present, that he 'would not sit in the same room with a murderer'. (Earlier this year in the Georgian Republic, during ethnic demonstrations, special Soviet Army units were brought in to disperse the demonstrators. The Soviet Army used excessive brutal force: 19 Georgians were killed and hundreds of others were injured.) Next day the entire delegation from Georgia also pointedly ignored this Military Commander, and he eventually left the sessions.

(To be continued)

Vilnius — city of churches.
Vilnius — *bažnyčių miestas*.

A few months earlier, even the name of the city of Kapsukas (a Lithuanian early Communist leader) was changed back to its pre-war name of Marijampolė.

MARTYNAS MAZVYDAS NATIONAL LIBRARY

While searching for documents concerning my father, I was directed to the library, located at 51 Gediminas Street in Vilnius. It is the former National Library of Lithuanian SSR, recently renamed the Lithuanian National Martynas Mazvydas Library. (M. Mazvydas was a Lutheran priest and author of the first Lithuanian book (in 1547) "Chatechismusa prasty Szadei".) Here I met the very enthusiastic and pleasant director, Vladas Bulavas, who was delighted by my visit. He then introduced me to his staff members, Silvija Vlavičienė (dir. of the Lithuanistics section) and D. Miklauskaitė (dir. of the Archives section).

I was pleasantly surprised how well organized were the archives of individuals that are held by this library. When I inquired if they had anything on my father, the director replied that their holdings on Dr. J. Sliupas are probably the largest in the world. And surely enough,

American journalist-writer and great admirer of Dr. J. Sliupas), supplemented by additional acquisitions in 1960 and 1980. Another pleasant surprise: I learned that the "Dr. Jonas Sliupas Fund" carries the Nr. 1 designation among all Funds.

The Mazvydas Library is housed in an old, massive, but dignified 5-story concrete building — as befits the National Library of Lithuania. It is equivalent in prestige and in importance to our own Library of Congress in Washington, DC. Here one finds most of Lithuania's important documents, writings, archives, and over 5 million books.

Even though the Library is exceptionally well organized and run by many dedicated people, there are shortcomings as well. For one, there is no air conditioning. In the summer, it is unbearably hot and damaging to the old manuscripts. The lack of dehumidifiers is also detrimental to the holdings. But the most striking is the absence of computers. In the West we are used to computerized retrieving and cross-referencing; it is a great time saver to all concerned. Rectification of these shortcomings hopefully will come along with the relaxation of east-west relations and the availability of

ANTI-SOVIET GUERILLA RESISTANCE IN POSTWAR PERIOD JUSTIFIED

*The following are excerpts from the meeting on "Postwar Lithuania: the Situation of Society and Literature," which was extensively covered in the April 15 issue of **Literatūra ir menas**.*

"There has been little publicity about... the resistance against the totalitarian Stalinist-socialist system. Resistance to the existing system in Lithuania and other Baltic countries has attracted the least attention in the world, although the resistance against Hitler's occupying power began here at approximately the same time as elsewhere in Europe and the postwar armed struggle lasted almost ten years." (**H. Šadžius**, historian).

"Was it a civil war? A civil war is an internal war, but... the main role in the destruction of the (Lithuanian) underground was played by the regular troops of the (Soviet) Ministry of the Interior. The seven or eight thousand defenders of the people (auxiliary Lithuanian units, used by the Communist regime. Ed.) could not have lasted even a couple of days. Therefore this struggle cannot be called a civil war. There is only one term left — resistance,

Varniuose, kur buvo palaidota apie 200, žuvusių kovose už Lietuvos laisvę, partizanų, — atidengtas pirmasis Lietuvos laisvės kovotojams pagerbti paminklas. Iškilnėse dalyvavo tūkstantinė minia žmonių.

The dedication of the first memorial for Lithuanian freedom fighters at Varniai. Thousands of people attended the dedication ceremonies. About 200 partisans who died for Lithuania's freedom are buried at the cemetery.

"Still quite recently the postwar (anti-soviet) struggle in Lithuania was called banditism. This term is totally unfounded, because bandits are criminals, but we had always admitted that the postwar fighters wanted to restore prewar Lithuania. This is not a criminal action. Facts also negate that this was a "class struggle"... Most families that were deported for their links with the underground were small and medium farmers.

and the fighters should be called partisans... This was a meaningless struggle, because there was not a slightest chance for victory. It was a tragical and noble action, but without any perspective. (**L. Truska**, historian)

"Mr. Truska said that this was a meaningless struggle. We can say this now, but at that time it was not obvious, people hoped that there would be a war... If there had been no postwar

struggle, Ivanovs and Aleksandrovs (Russian settlers. Ed.) would have come to fill all the remaining empty homesteads... Recalling my own experience, the people were favorably disposed to those underground fighters, at least until the last fatal year... (**J. Aputis**, writer)

"June 15, 1940 (the day of the Soviet invasion. Ed.) was the date of collapse of the Republic of Lithuania. From that day on, the former Republic was slandered, everything that had been gained through a centuries' long fight was negated...

"... During the war years, next to the Soviet partisans (50 percent of which were not indigenous people), a broad (non-communist. Ed.) anti-Hitlerite resistance was also active. In 1943, its leaders began an intensive search for allies in the Western countries and sought to restore the Lithuanian state. During the (German) occupation, they established various organizations, urged Lithuanians not to take part in the mass extermination of Jews, and not to assist Hitler's forces. Units of the Lithuanian freedom army, **Vanagai** (The Hawks), which were created at that time, in many places gave rise to the postwar armed detachments... The anti-soviet underground was also fostered by the violations of legality and the Red Army's plunder...

"Any attempt to replace the myth of the sharpening class struggle with **the myth of a civil war...** is unfounded. On the one side — two NKVD divisions, border guard units, the Kaliningrad area and Byelorussian army units right next door. On the other side — plain farmers, who had gathered their weapons in the fields. (**R. Cepas**, historian)

"... Lithuania had no choice at that time. It faced **Hitler's genocide** on the one side, and **Stalin's genocide** — on the other... We have the right to think that the supreme power was interested to have as many Lithuanians murdered as possible. Where did the cruelties start? Weren't they provoked? The mass exhibition of the killed and even of the wounded (partisans)... gave rise to a great indignation. Let us also remember that regular army troops were fighting against the underground. It is difficult to justify the cruelty of these people who were backed by the entire large country; it is different with those who were frequently backed against the wall. In a situation where there is no choice, no struggle can be a meaningless one. (**J. Mikelinaskas**, writer)

(**ELTA**, May, 1989)

INTRODUCTION TO MODERN LITHUANIAN, by Dambriūnas, Klimas and Schmalstieg, Third edition, 1980. 779 p. This book is not for young children, has 40 lessons in its main part; reading selection, vocabulary list, grammar exercises, and a map of Lithuania. \$11.

PETRAS...

Continued from Page 18

Soon the wolf came by and Petras called out to him, "Over on the other side is a little old man," but the wolf answered quickly, "I must go after that rabbit," and disappeared in a flash.

Moving ahead a little on his hands and knees, Petras saw a nightingale perched on a bush. He said, "Little bird, there behind the mountains of flour and bread sits a little old man. Please fly over and tell him that I have been delayed, but. . ."

The nightingale realized that a crawling man without wings like hers would not get far. She felt sorry for him so she flew over to the old, gray-headed man who was sitting beside the mountain of bread. She told him about the man who was inching along beside the lake.

By this time, Petras was fast losing what little remained of his strength. He tried to scoop up some wine but his hand would not reach his mouth. He raised his head with a great effort to look at the three mountains rising into the clouds. The mountains were really there, lit up and shining in the springtime sun.

Just then, the nightingale returned and said to Petras, "The old man is sitting there, smoking a worn-out pipe. His mustache is smoldering. But he will wait for you. He says you must not hurry."

"How can I not hurry?" asked Petras. "Next, the old man may give me a lake of milk if I can run around it." And so Petras, gathering the last of his strength, pushed himself

SECOND CATHOLIC SEMINARY TO OPEN IN LITHUANIA

A second Roman Catholic seminary will be opening this fall in Soviet-occupied Lithuania, reports the New York-based Lithuanian Information Center.

In a report to the Lithuanian service of Vatican Radio, Kaunas resident Petras Kimbrys, one of the editors of the government sanctioned but independent Roman Catholic biweekly **Catholic World**, said that the seminary at Telsiai, Lithuania, was being reestablished after more than four decades with

toward the wine, wanting just one last sip. He leaned over and drank, but he could not lift his head back out of the wine.

It was sunset, time for the nightingale to sing. She sang as usual, always the same and always a different song. She sang to Petras and to the wine.

The old man waited long into the night for Petras. Not seeing him, he finally picked up his stick and lit his worn-out pipe and walked down to the lake. He found Petras with his head in the wine. The nightingale was singing, and Petras was drowned.

The old man said to himself, "Man was given everything, but I forgot to teach him when he had *enough*. I forgot that one word."

In those times, God sometimes walked the earth. Often, he dressed in a shabby coat, was hatless and used his palm for a watercup when he was thirsty.

*Translated by Jonas Dovydenas
(From The Lithuanian Short Story — 50 years,
Manyland Books.)*

the blessing of the Catholic Bishops' Conference of Lithuania.

Telsiai had one of four Catholic seminaries in pre-World War II Lithuania. The Telsiai seminary was founded in 1827 and was forced to close in 1946. All except the one at Kaunas were closed by the Soviets after the end of World War II.

Kimbrys said that the decision to reopen the seminary comes at a time when the region of western Lithuania known as Samogitia is facing a critical shortage of clergy — approximately 70 parishes, nearly one-half of the total in Samogitia, are without priests.

Soviet permission for the Telsiai seminary to reopen would provide further evidence that the regime has abandoned, for now at least, its frontal assault on Catholicism. In previous years, one key element of the Soviet state's strategy had been to weaken the Catholic Church in Lithuania by closing down most of its seminaries and artificially limiting the number of seminarians admitted to the remaining seminary at Kaunas, thereby gradually reducing the number of clergy. Catholics in Lithuania had countered this move by establishing an underground seminary which prepared dozens of candidates for the priesthood.

One of the first signals that the Gorbachev regime was easing its grip on seminary admissions came last year when a post-war record high of 46 men were allowed to enter the Kaunas seminary, in contrast to 29 the previous year, according to government reports.

Kimbrys told Vatican Radio that 30 young men had already applied for admission to the Telsiai seminary. (LIC)

AKAI • SANYO • JVC • SEIKO • TOSHIBA • CASIO • SHARP • MINOLTA • CITIZEN • SONY • NEC

Pirmoji rusų parduotuvė Los Angeles parduodanti STEREO — VIDEO — RADIJO — FOTO APARATUS, tinkančius Sovietų Sąjungos sistemai.

EVROPA ELECTRONICS

☐ *Esame pirmoji įstaiga Los Angeles, siunčianti siuntinius sudarytus iš mūsų krautuvėje pirktų prekių, į Lietuvą ir kitus Sovietų Sąjungos kraštus, maitą apmokant čia.*

☐ *Parduodame japonų gamybos televizijos, video aparatus, telefonus, video-magnetofonus tinkančius Europos arba Amerikos sistemoms*

☐ *Tik tai pas mus gausite kvalifikuotų tarnautojų patarimus kokios prekės turi paklausą Lietuvoje*

Krautuvė atdara: kasdieną 11 — 8 v.v., sekmadieniais 12 — 5 v.v.

EVROPA ELECTRONICS
7117 SUNSET BOULEVARD, SUNSET GALERIA, HOLLYWOOD, CA
Tel. : (213) 851-8401

Kampas La Brea, šalia El Pollo Loco ir Wendy's. 1 val. mašinos pastatymas veltui.

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Boston, MA 02205—Baltic Associates LTD.
P.O. Box 1406 GMF
Tel.: (617) 269-4455
Gintaras Karosas, president

Chicago, IL—"Patria", "Gifts International".

Chicago, IL 60629—Balzekas Museum of Lithuanian Culture
6500 So. Pulaski Rd.
Tel.: (312) 582-6500
Knygyno vedėja p. Semėnienė

Chicago, IL 60629—D. Valentinaite c/o "Sėklyčia"
2715 W. 71st Street
Tel.: (312) 476-1680

Cleveland, Ohio—Andrius Mackevičius
Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish Library

Los Angeles—P. Domkus
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—"Spauda"

AUSTRALIJOJE

Lewisham — Msgr. P. Butkus
Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, St. Prapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish Library)

BALTIC BAKERY

Savininkai — ANKŲ ŠEIMA

4627 So. Hermitage, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) LA 3-1510
ir
2616 West 69th Street, Chicago, IL 60629 Tel.: (312) 737-6784

Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti **TAUTOS FONDUI** savo uždaviniais vykdyti Lietuvos Laisvės Išdūi — laisvajai Lietuvai padėti atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamentu įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P. O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIOJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.

Vytautas Šeštokas — pirmininkas
Vladas Gily programų koordinatorius
3329½ Atwater Ave., Los Angeles, CA 90039, Tel.: (213) 662-6906

BALTIMORE, MD.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo 10:30 iki 11:00
WBMD—750 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd. Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave. Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9:00—10:00 val. ryto iš WCAV-FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (508) 586-7209

CHICAGO, IL.

"Lithuanian-American Radio"
—Amerikos Lietuvių Radijo—
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2638 W. 71st St. Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 8:30 val vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja:
Kazė Brazdžionytė
511 SO. NOLTON AVE.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA
TĖVYNĖS GARSAI

Girdima sekmadieniais 6:00-7:00 val. vak.
Stotis WCPN, banga FM 90.3

Vedėjas—Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VAL.

WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val. vak.

Programos ved. **Algis Zaporackas**
Bendradarbiai: Ant. Zaporackas, Algis Lapšys, Edv. Skiotys.

2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"
WRYM—840 AM

Sekmadieniais 10:30 — 11:30 ryto
Vedėjas **Alg. Dragūnevičius**
132 Wellington Dr., Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Bendradarbiai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas, Lionginas Kapeckas, Leonas Lėtas-Adamkevičius, išd. **Algis Simonaitis.**

HOT SPRINGS, ARK
LITHUANIAN BROADCASTING SPA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ"

Lithuanian Broadcasting SPA

PROGRAM DIRECTOR
SALOMEJA ŠMAIŽIENĖ
PROGRAM EVERY SUNDAY — 7:00 AM
KIXT AM 1420

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Res. Telephone (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMAI" radijo val. girdima kas ketvirt. iš WNYM stoties New Yorke, nuo 7-8 v.v. 1330 AM banga
Taip pat klausykite "Music of Lithuania" programos kas pirmad. nuo 6 iki 7 v. v. iš Seton Hall Universiteto stoties 89.5 FM — banga
Direktorius — dr. **Jokubas J. Stukas**
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: **Al Gečas**, pirm., **R. Kiršteinis**, vicepirm., **J. Krokytė**, sekr., **Rūta Ilgūnaitė**, išd., **L. Laukaitienė**, narė
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: **ANTANAS PALIULIS**

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min. CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas **L. Stankevičius**
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Isteigta 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 val. po pietų iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM

Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2, CANADA
Telefonas:(416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIOJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku 41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; **Dr. J. Gailius**
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: **Kun. V. Kaziūnas**

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio CITTA DEL VATICANO

